

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 22ας Φεβρουαρίου 2018¹

Υπόθεση C-44/17

The Scotch Whisky Association, The Registered Office
κατά
Michael Klotz

[αίτηση του Landgericht Hamburg (πρωτοδικείου Αμβούργου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προσέγγιση των νομοθεσιών – Προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών – Κανονισμός (ΕΚ) 110/2008 – Άρθρο 16, στοιχεία α', β' και γ' – Παράρτημα III – Καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη “Scotch Whisky” – Ουίски που παράγεται στη Γερμανία και διατίθεται στην αγορά με την ονομασία “Glen Buchenbach” – Έννοια της “έμμεσης χρήσεως” καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως – Έννοια του “[υπαινιγμού]” τέτοιας ενδείξεως – Έννοια της “ψευδούς ή παραπλανητικής ενδείξεως” – Απαιτείται ταυτότητα με την ένδειξη, φωνητική ή/και οπτική ομοιότητα ή δημιουργία κάποιου συνειρμού στον ενδιαφερόμενο καταναλωτή – Ενδεχόμενη συνεκτίμηση του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη ονομασία»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Landgericht Hamburg (πρωτοδικείου Αμβούργου, Γερμανία) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 16 του κανονισμού (ΕΚ) 110/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1576/89 του Συμβουλίου². Το εν λόγω άρθρο 16 προστατεύει το σύνολο των καταχωρισμένων στο παράρτημα III του κανονισμού 110/2008 γεωγραφικών ενδείξεων³ κατά πρακτικών ικανών να παραπλανήσουν τους καταναλωτές όσον αφορά την καταγωγή τέτοιων προϊόντων.

2. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εντάσσεται στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ οργανώσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, με σκοπό την προώθηση των συμφερόντων της βιομηχανίας σκωτσέζικου ουίски, και Γερμανού πωλητή, αφορώσας αγωγή με αίτημα την παύση της διαθέσεως στο εμπόριο από αυτόν ουίски παραγόμενου στη Γερμανία και φέροντος την ονομασία «Glen Buchenbach». Η ενάγουσα

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 ΕΕ 2008, L 39, σ. 16. Ο κανονισμός αυτός τροποποιήθηκε επανειλημμένως, αλλά οι εφαρμοστέες στην υπό κρίση υπόθεση διατάξεις δεν επηρεάστηκαν.

3 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 110/2008, ως «γεωγραφική ένδειξη» νοείται «η ένδειξη που δηλώνει ότι ένα αλκοολούχο ποτό κατάγεται από την επικράτεια χώρας ή από περιοχή ή τοποθεσία αυτής της επικράτειας, εφόσον μια δεδομένη ποιότητα, φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό του αλκοολούχου ποτού μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στη γεωγραφική του καταγωγή».

της κύριας δίκης διατείνεται ότι η χρήση του όρου «Glen» θίγει την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη «Scotch Whisky», καθόσον συνιστά ταυτόχρονα έμμεση εμπορική χρήση και υπαινιγμό της ενδειξεως αυτής, καθώς και ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη, που απαγορεύονται αντίστοιχα από το άρθρο 16, σημεία α', β' και γ', του κανονισμού 110/2008.

3. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, καταρχάς, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η έννοια της «έμμεσης [...] χρήσεως», κατά το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, προϋποθέτει ότι η προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη πρέπει να χρησιμοποιείται σε πανομοιότυπη μορφή ή σε φωνητικώς ή/και οπτικώς παρόμοια μορφή ή αν αρκεί ο επίμαχος όρος να δημιουργεί στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την εν λόγω ένδειξη. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση που αρκεί ένας απλός συνειρμός, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, για την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο χρησιμοποιούμενος για την περιγραφή του οικείου προϊόντος όρος και ιδίως το γεγονός ότι η πραγματική καταγωγή του εν λόγω προϊόντος μνημονεύεται επίσης στην ετικέτα του.

4. Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η έννοια του «[υπαινιγμού]» που μνημονεύεται στο άρθρο 16, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού προϋποθέτει την ύπαρξη φωνητικής ή/και οπτικής ομοιότητας μεταξύ της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδειξεως και του επίμαχου όρου ή αν αρκεί να δημιουργεί ο όρος αυτός στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την εν λόγω ένδειξη. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση που αρκεί τέτοιος συνειρμός, πρέπει, για τον σκοπό της εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως, να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου χρησιμοποιείται ο όρος αυτός.

5. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, για να εξεταστεί κατά πόσον υφίσταται «άλλη ψευδής ή παραπλανητική ένδειξη», κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του ίδιου κανονισμού, απαιτείται να ληφθεί επίσης υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο επίμαχος όρος.

6. Η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από εκείνες στις οποίες το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει τις διατάξεις του άρθρου 16 του κανονισμού 110/2008⁴, καθόσον παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα ότι έχει ως αντικείμενο μια άνευ προηγουμένου κατάσταση στην οποία –όπως καθίσταται πρόδηλο από τα υποβληθέντα εν προκειμένω ερωτήματα– η επίμαχη ονομασία δεν εμφανίζει καμία ομοιότητα, ούτε φωνητική ούτε οπτική, με την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, αλλά υποστηρίζεται ότι είναι ικανή να οδηγήσει τους καταναλωτές να τη συνδέσουν εσφαλμένα με την εν λόγω ένδειξη. Επιπλέον, το Δικαστήριο καλείται εμμέσως να διευκρινίσει τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται μεταξύ τους οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 16, στοιχεία α' έως γ', κανόνες, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών περιπτώσεων που μνημονεύονται στις διατάξεις αυτές.

II. Το νομικό πλαίσιο

7. Ο κανονισμός 110/2008 προβλέπει στο άρθρο 16 αυτού, το οποίο επιγράφεται «Προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων», ότι «οι γεωγραφικές ενδείξεις που έχουν καταχωρισθεί στο παράρτημα III προστατεύονται από:

- α) κάθε άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση για προϊόντα που δεν καλύπτονται από την καταχώριση, στον βαθμό που τα προϊόντα αυτά είναι συγκρίσιμα με το αλκοολούχο ποτό που έχει καταχωρισθεί με τη συγκεκριμένη γεωγραφική ένδειξη ή η χρήση αυτή εκμεταλλεύεται τη φήμη της καταχωρισμένης γεωγραφικής ένδειξης·

⁴ Βλ. αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψεις 2 και 16), καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 10 και 11).

- β) κάθε κατάχρηση, απομίμηση ή [υπαινιγμός], έστω και αν αναφέρεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος ή αν η γεωγραφική ένδειξη χρησιμοποιείται μεταφρασμένη ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως “είδους”, “τύπου”, “στυλ”, “παραγωγής”, “με άρωμα/γεύση” ή άλλο ανάλογο όρο·
- γ) κάθε άλλη ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη όσον αφορά την προέλευση, την καταγωγή, τη φύση ή βασικές ιδιότητες του προϊόντος στην περιγραφή, την παρουσίαση ή την επισήμανσή του, ικανή να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή του·
- δ) κάθε άλλη πρακτική, ικανή να παραπλανήσει τους καταναλωτές όσον αφορά την πραγματική καταγωγή του προϊόντος.»
8. Στο παράρτημα III του κανονισμού 110/2008, με τίτλο «Γεωγραφικές ενδείξεις», αναφέρεται ότι το «Scotch Whisky» καταχωρίστηκε ως γεωγραφική ένδειξη εμπίπτουσα στην κατηγορία προϊόντων υπ’ αριθ. 2, ήτοι στην κατηγορία «Whisky/Whiskey», με χώρα καταγωγής το «Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία)».

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

9. Η Scotch Whisky Association, The Registered Office (στο εξής: TSWA) είναι οργάνωση συσταθείσα βάσει του δικαίου της Σκωτίας με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προστασία της εμπορίας του σκωτσέζικου ουίσκι τόσο στη Σκωτία όσο και στην αλλοδαπή.

10. Ο Michael Klotz εμπορεύεται, μέσω διαδικτυακού τόπου, ουίσκι με την ονομασία «Glen Buchenbach», το οποίο παράγεται από το αποστακτήριο Waldhorn, που βρίσκεται στο Berglen, στην κοιλάδα του Buchenbach, στη Σουηβία (Βάδη-Βυρτεμβέργη, Γερμανία).

11. Η ετικέτα της φιάλης του επίμαχου ουίσκι περιλαμβάνει, εκτός από την πλήρη διεύθυνση του Γερμανού παραγωγού και το στυλιζαρισμένο σχέδιο κυνηγετικού κέρατος (καλούμενου, στη γερμανική γλώσσα, Waldhorn), τις ακόλουθες πληροφορίες: «Waldhornbrennerei [στην ελληνική γλώσσα, αποστακτήριο Waldhorn], Glen Buchenbach, Swabian Single Malt Whisky [ουίσκι single malt Σουηβίας], 500 ml, 40 % vol, Deutsches Erzeugnis [γερμανικό προϊόν], Hergestellt in den Berglen [παρασκευάζεται στο Berglen]».

12. Η TSWA άσκησε αγωγή ενώπιον του Landgericht Hamburg (πρωτοδικείου Αμβούργου) με αίτημα την παύση της χρήσεως από τον M. Klotz της ονομασίας «Glen Buchenbach» για το επίμαχο ουίσκι, υποστηρίζοντας ότι η χρήση αυτή αντιβαίνει, ιδίως, στο άρθρο 16, στοιχεία α’ έως γ’, του κανονισμού 110/2008⁵, το οποίο προστατεύει τις καταχωρισμένες στο παράρτημα III του εν λόγω κανονισμού γεωγραφικές ενδείξεις, στις οποίες συγκαταλέγεται η ένδειξη «Scotch Whisky». Ειδικότερα, η TSWA υποστήριξε, αφενός, ότι οι ως άνω διατάξεις καλύπτουν όχι μόνο τη χρήση μιας τέτοιας ενδείξεως ως έχει αλλά και κάθε μνεία που υποδηλώνει την προστατευόμενη γεωγραφική καταγωγή και, αφετέρου, ότι η ονομασία «Glen» δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό συνειρμό σχετικό με τη Σκωτία και το Scotch Whisky, παρά την προσθήκη άλλων αναφορών σχετικών με τη γερμανική καταγωγή του προϊόντος. Ο M. Klotz ζήτησε να απορριφθεί η εν λόγω αγωγή.

⁵ Κατά την TSWA, η χρήση της επίμαχης ονομασίας μπορεί να εμπίπτει σωρευτικώς στις τρεις προβλεπόμενες στο εν λόγω άρθρο 16, στοιχεία α’, β’ και γ’, έννοιες, οι οποίες μνημονεύονται στα προδικαστικά ερωτήματα. Συναφώς, περιορίζομαι να επισημάνω ότι το αιτούν δικαστήριο δεν ιεράρχησε κατά προτεραιότητα τις προβλεπόμενες στις αντίστοιχες διατάξεις περιπτώσεις και δεν υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα ζητώντας να διευκρινιστεί εάν είναι δυνατή τέτοια σώρευση χαρακτηρισμών.

13. Στο πλαίσιο αυτό, με απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Ιανουαρίου 2017, το Landgericht Hamburg (πρωτοδικείο Αμβούργου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Απαιτείται, προκειμένου να συντρέχει “[...] έμμεση εμπορική χρήση [...] της καταχωρισμένης γεωγραφικής ένδειξης [για αλκοολούχο ποτό]”, κατά το άρθρο 16, στοιχείο α’, του κανονισμού 110/2008, η καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη να χρησιμοποιείται σε πανομοιότυπη μορφή ή σε φωνητικώς και/ή οπτικώς [6] παρόμοια μορφή ή αρκεί το επίμαχο στοιχείο του σημείου να δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιοδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή τη γεωγραφική περιοχή;

Εάν ισχύει το δεύτερο: Έχει επίσης σημασία, για τη διαπίστωση του κατά πόσον συντρέχει “έμμεση εμπορική χρήση”, και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο του σημείου ή το πλαίσιο αυτό δεν μπορεί να αποκλείσει τη συνδρομή έμμεσης εμπορικής χρήσεως της καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως ακόμα και αν το επίμαχο στοιχείο του σημείου συνοδεύεται από ένδειξη για την πραγματική καταγωγή του προϊόντος;

2) Απαιτείται, για τον “[υπαινιγμό]” καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, κατά το άρθρο 16, στοιχείο β’, του κανονισμού 110/2008, να υφίσταται φωνητική και/ή οπτική ομοιότητα μεταξύ της καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως και του επίμαχου στοιχείου του σημείου ή αρκεί το επίμαχο στοιχείο του σημείου να δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιοδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή τη γεωγραφική περιοχή;

Εάν ισχύει το δεύτερο: Έχει επίσης σημασία, για τη διαπίστωση του κατά πόσον συντρέχει “[υπαινιγμός]”, και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο του σημείου ή το πλαίσιο αυτό δεν μπορεί να αποκλείσει τον παράνομο υπαινιγμό μέσω του επίμαχου στοιχείου του σημείου, ακόμα και αν το επίμαχο στοιχείο του σημείου συνοδεύεται από ένδειξη για την πραγματική καταγωγή του προϊόντος;

3) Έχει σημασία, όταν εξετάζεται κατά πόσον υφίσταται “άλλη ψευδής ή παραπλανητική ένδειξη”, κατά το άρθρο 16, στοιχείο γ’, του κανονισμού 110/2008, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο του σημείου ή το πλαίσιο αυτό δεν δύναται να αποκλείσει την παραπλανητική ένδειξη, ακόμα και αν το επίμαχο στοιχείο του σημείου συνοδεύεται από ένδειξη σχετικά με την πραγματική καταγωγή του προϊόντος;»

14. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η TSWA, ο M. Klotz, η Ελληνική, η Γαλλική, η Ιταλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δεν διεξήχθη επ’ ακροατηρίου συζήτηση.

IV. Ανάλυση

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

15. Καταρχάς, επισημαίνεται ότι αμφότεροι οι διάδικοι της κύριας δίκης διατυπώνουν αιτιάσεις όσον αφορά τη διατύπωση της αποφάσεως περί παραπομπής.

6 Διευκρινίζω ότι στην απόφαση περί παραπομπής χρησιμοποιείται το γερμανικό επίθετο «ortisch», το οποίο κατά λέξει μεταφράζεται στη γαλλική γλώσσα ως «ortique», αλλά θεωρώ ορθότερο, από γλωσσικής απόψεως, να χρησιμοποιηθεί ο όρος «visuel», τον οποίο επομένως θα χρησιμοποιήσω στις παρούσες προτάσεις, ακολουθώντας το Δικαστήριο που τον χρησιμοποιεί στην πιο πρόσφατη νομολογία του στον τομέα αυτόν.

16. Αφενός, ο M. Klotz υποστηρίζει ότι το αιτούν δικαστήριο παρουσίασε τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης κατά τρόπο συνοπτικό και μη πλήρη και παρέχει διευκρινίσεις για τη συμπλήρωση αυτής της εκθέσεως των πραγματικών περιστατικών⁷.

17. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο ούτε να ελέγχει ούτε να εκτιμά τις πραγματικές περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης και ότι απόκειται αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώνει τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία ανέκυψε η διαφορά, καθώς και να αντλεί τις οικείες συνέπειες για την απόφαση που καλείται να εκδώσει⁸. Εντούτοις, το Δικαστήριο δύναται, σε πνεύμα συνεργασίας, να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο κάθε ένδειξη την οποία εκτιμά αναγκαία, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο⁹.

18. Αφετέρου, η TSWA προσάπτει στο αιτούν δικαστήριο ότι δεν διατύπωσε ορθώς τα προδικαστικά ερωτήματα¹⁰. Στις παρατηρήσεις της προς το Δικαστήριο, η TSWA εκθέτει τα ερωτήματα όπως τα αναδιατύπωσε η ίδια και δίνει επίσης απαντήσεις σε αυτά¹¹.

19. Εντούτοις, μόνο στα εθνικά δικαστήρια, στην κρίση των οποίων υποβάλλεται η διαφορά και τα οποία πρέπει να αναλαμβάνουν την ευθύνη της εκδοθησομένης αποφάσεως, εναπόκειται να εκτιμούν τόσο το αν είναι αναγκαία η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος προκειμένου να είναι σε θέση να αποφανθούν, όσο και τη λυσιτέλεια των υποβαλλομένων στο Δικαστήριο ερωτημάτων. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το αίτημα διαδίκου της κύριας δίκης για αναδιατύπωση του υποβληθέντος ερωτήματος κατά την έννοια που αυτός προτείνει¹². Το Δικαστήριο οφείλει, όμως, να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της κύριας δίκης και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του υποβάλλονται¹³.

20. Εν συνεχεία, όσον αφορά τη σύνδεση μεταξύ των επιμέρους στοιχείων του άρθρου 16 του κανονισμού 110/2008, επισημαίνω εξ αρχής ότι, όπως και η Γαλλική Κυβέρνηση, φρονώ ότι οι διατάξεις αυτές προστατεύουν τις καταχωρισμένες στο παράρτημα III του εν λόγω κανονισμού γεωγραφικές ενδείξεις μνημονεύοντας σειρά περιπτώσεων που αναφέρονται ολοένα και πιο έμμεσα στις εν λόγω ενδείξεις.

21. Συγκεκριμένα, εκτιμώ ότι το στοιχείο α' καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες γίνεται αναφορά στην ίδια την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη· το στοιχείο β' απαγορεύει κάθε κατάχρηση, απομίμηση ή υπαινιγμό της εν λόγω ενδειξεως, έστω και αν η επίμαχη ονομασία δεν κάνει ρητή αναφορά σε αυτήν· το στοιχείο γ' απαγορεύει κάθε άλλη παραπλανητική μνεία όσον αφορά την καταγωγή του προϊόντος, ενώ το στοιχείο δ' αφορά κάθε άλλη εμπορική πρακτική ικανή να παραπλανήσει τον καταναλωτή όσον αφορά την εν λόγω καταγωγή. Θα επανέλθω στις ιδιαιτερότητες που διαφοροποιούν τα ως άνω στοιχεία α' έως γ', τα οποία αφορά η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, και στην εξ αυτών συναγόμενη, κατά την άποψή μου, ερμηνεία στην πορεία της αναλύσεως που ακολουθεί¹⁴.

7 Βλ., ιδίως, υποσημείωση 72 των παρουσών προτάσεων.

8 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Maks Pen (C-18/13, EU:C:2014:69, σκέψη 30)· της 3ης Σεπτεμβρίου 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, σκέψη 13), καθώς και της 10ης Μαρτίου 2016, Safe Interenvíos (C-235/14, EU:C:2016:154, σκέψη 119).

9 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 31), καθώς και της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A.S. και M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 23).

10 Η TSWA διευκρινίζει ότι άσκησε ένδικο βοήθημα για τη θεραπεία των ελαττωμάτων αυτών, το οποίο κρίθηκε απαράδεκτο από το αιτούν δικαστήριο.

11 Βλ., ιδίως, υποσημείωση 38 των παρουσών προτάσεων.

12 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Απριλίου 2000, Darbo (C-465/98, EU:C:2000:184, σκέψη 19)

13 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2017, Município de Palmela (C-144/16, EU:C:2017:76, σκέψη 20).

14 Βλ., ιδίως, σημεία 31, 62 καθώς και 95 επ. των παρουσών προτάσεων.

B. Επί της έννοιας της «έμμεσης [...] χρήσεως» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως κατά το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008 (πρώτο προδικαστικό ερώτημα)

1. Επί της απαιτούμενης μορφής της «έμμεσης [...] χρήσεως» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως κατά το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008 (πρώτο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος)

22. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί όσον αφορά την έννοια που πρέπει να αποδοθεί στην «έμμεση εμπορική χρήση [...] καταχωρισμένης γεωγραφικής ένδειξης» για αλκοολούχο ποτό, κατά το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008.

23. Το πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού αφορά κατ' ουσίαν το αν, για να μπορεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη τέτοιας χρήσεως, απαγορευμένης δυνάμει του εν λόγω στοιχείου α', η επίμαχη μνεία πρέπει να έχει μορφή είτε πανομοιότυπη με την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, είτε φωνητικώς ή/και οπτικώς παρόμοια, ή αν αρκεί να δημιουργεί η μνεία αυτή στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή.

24. Κατά το αιτούν δικαστήριο, υπάρχουν δύο πιθανές ερμηνείες του άρθρου 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008. Κατά την πρώτη προσέγγιση, την οποία υποστηρίζει μέρος της γερμανικής θεωρίας¹⁵, η «έμμεση [...] χρήση», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, σημαίνει ότι η καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη χρησιμοποιείται με μορφή πανομοιότυπη ή, τουλάχιστον, παρόμοια από φωνητική ή/και οπτική άποψη, αναγραφόμενη όχι επί του προϊόντος ή της συσκευασίας του, όπως στην περίπτωση «άμεσης [...] χρήσεως», αλλά σε κάθε άλλο πλαίσιο όπως, για παράδειγμα, σε διαφήμιση ή σε συνοδευτικά έγγραφα. Κατά το αιτούν δικαστήριο, μια τέτοια ερμηνεία θα το οδηγούσε να αποφανθεί ότι το εν λόγω στοιχείο α' δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι ονομασίες «Glen» και «Scotch Whisky» δεν είναι ούτε πανομοιότυπες ούτε παρόμοιες. Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη προσέγγιση, αρκεί το επίμαχο στοιχείο του σημείου να δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιουδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την επίμαχη γεωγραφική ένδειξη ή γεωγραφική περιοχή¹⁶.

25. Η TSWA καθώς και η Ελληνική και η Ιταλική Κυβέρνηση τάσσονται υπέρ της δεύτερης αυτής ερμηνείας. Αντιθέτως, ο M. Klotz, η Γαλλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή εκτιμούν, κατ' ουσίαν, ότι δεν μπορεί να υφίσταται «έμμεση [...] χρήση», κατά το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', όταν χρησιμοποιείται ονομασία με μορφή τελείως διαφορετική από εκείνη της επίμαχης καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως¹⁷. Συντάσσομαι με την τελευταία αυτή άποψη για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω.

15 Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει, συναφώς, στο «Tilmann GRUR 1992, 829, 832 επ.· Ströbele/Hacker, Markengesetz, 11. έκδ. § 135 σημείο 16», διευκρινίζοντας ότι οι συγγραφείς αυτοί εξέφεραν την άποψή τους σε σχέση με διάταξη ανάλογη αυτής του άρθρου 16 του κανονισμού 110/2008, ήτοι σε σχέση με το άρθρο 13 του κανονισμού (ΕΕ) 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 2012, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων (ΕΕ 2012, L 343, σ. 1), καθώς και στο «Ingerl/Rohnke, Markengesetz, 3. έκδ. § 135 σημείο 4».

16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, έως τώρα, το Δικαστήριο έχει μόνον κρίνει, γενικά, ότι «[τ]ο άρθρο 16, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού 110/2008 αφορά διάφορες περιπτώσεις στις οποίες η διάθεση προϊόντος στο εμπόριο συνοδεύεται από ρητή ή έμμεση αναφορά σε γεωγραφική ένδειξη υπό συνθήκες ικανές είτε να παραπλανήσουν το κοινό είτε, τουλάχιστον, να του δημιουργήσουν συνειρμούς όσον αφορά την καταγωγή του προϊόντος, είτε να παράσχουν τη δυνατότητα στον επιχειρηματία να επωφεληθεί ανεπίτρεπτα από τη φήμη της οικείας γεωγραφικής ενδείξεως» (απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac, C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 46).

17 Ειδικότερα, κατά τον M. Klotz, η επίμαχη μνεία θα πρέπει οπωσδήποτε να είναι «πανομοιότυπη» με την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη· κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, θα πρέπει να είναι «πανομοιότυπη ή [τουλάχιστον] σε μεγάλο βαθμό παρόμοια από φωνητικής ή/και οπτικής απόψεως»· κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, θα πρέπει να «γίνεται αναφορά» στη γεωγραφική ένδειξη και τούτο ακόμη και αν μπορεί να δημιουργηθεί συνειρμός στο ενδιαφερόμενο κοινό· κατά την Επιτροπή, δεν υφίσταται «χρήση» της γεωγραφικής ενδείξεως όταν χρησιμοποιείται «άλλη ονομασία».

26. Υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος¹⁸.

27. Πρώτον, όσον αφορά το *γράμμα* του άρθρου 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008, η TSWA υποστηρίζει, εσφαλμένα, κατά την άποψή μου, ότι η διάταξη αυτή θα πρέπει να ερμηνευθεί ευρέως, υπό την έννοια ότι «έμμεση» εμπορική χρήση καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως προϋποθέτει όχι τη χρήση της ίδιας της εν λόγω ενδείξεως, εν όλω ή εν μέρει, αλλά έμμεση παραπομπή σε αυτήν, εφόσον η χρήση αυτή αφορά «συγκρίσιμα [...] προϊόντα» ή «εκμεταλλεύεται τη φήμη της [επίμαχης] καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως»¹⁹.

28. Συναφώς, κατά την άποψή μου, η χρήση, στο εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', της εκφράσεως «άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση [...] καταχωρισμένης γεωγραφικής ένδειξης»²⁰ επιβάλλει χρήση της οικείας ενδείξεως υπό τη μορφή με την οποία καταχωρίστηκε ή, τουλάχιστον, υπό μορφή που εμφανίζει τόσο στενή σχέση με αυτήν ώστε το επίμαχο σημείο προδήλως να μην μπορεί να διαχωριστεί από αυτήν²¹. Εκτιμώ, συγκεκριμένα, ότι ο όρος «χρήση» επιβάλλει, εξ ορισμού, να γίνεται χρήση της ίδιας της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως, η οποία πρέπει επομένως να είναι παρούσα με πανομοιότυπη μορφή ή τουλάχιστον με παρόμοιο τρόπο²², φωνητικώς ή/και οπτικώς, στο επίμαχο σημείο²³.

29. Επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο έχει ήδη παράσχει στοιχεία ορισμού όσον αφορά την έννοια της «άμεσης» χρήσεως κατά το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', δεχόμενο ότι μπορεί να πρόκειται για τη χρήση σήματος που περιέχει γεωγραφική ένδειξη ή όρο που αντιστοιχεί στην εν λόγω ένδειξη και μετάφρασή της για αλκοολούχα ποτά που δεν πληρούν τις αντίστοιχες προδιαγραφές, όπως συνέβαινε στην περίπτωση των επίμαχων στη διαφορά της κύριας δίκης εικονιστικών σημάτων. Αντιθέτως, το Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί ακόμη σχετικά με την έννοια της «έμμεσης» χρήσεως κατά την ίδια διάταξη.

30. Κατά την άποψή μου, ο έμμεσος αυτός χαρακτήρας αφορά όχι τις περιπτώσεις στις οποίες η οικεία ονομασία δεν κάνει ρητή αναφορά σε γεωγραφική ένδειξη καταχωρισμένη στο παράρτημα III του κανονισμού 110/2008, όπως υποστηρίζει η TSWA, αλλά τις περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται ένα τρόπον τινά συγκεκαλυμμένο μέσο για τη χρήση μιας τέτοιας ενδείξεως. Συγκεκριμένα, όπως και ο M. Klotz, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, εκτιμώ ότι, εν αντιθέσει προς την «άμεση» χρήση,

18 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2017, Geissel και Butin (C-374/16 και C-375/16, EU:C:2017:867, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

19 Συναφώς, η TSWA υποστηρίζει ότι η ονομασία «Glen» θα πρέπει να απαγορευτεί, εν προκειμένω, καθόσον πρόκειται για προϊόν το οποίο είναι «συγκρίσιμο» με το «Scotch Whisky», αλλά δεν κατάγεται από τη Σκωτία. Η TSWA εκτιμά ότι το υποβληθέν ερώτημα αφορά, όμως, και τη δεύτερη προβλεπόμενη στο εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', περίπτωση, επειδή το γεγονός ότι τα προϊόντα είναι συγκρίσιμα δεν αποκλείει την εκμετάλλευση της φήμης της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως. Επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έλαβε θέση επί του θέματος αυτού, αλλά το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι «[όταν] τα προϊόντα που δεν καλύπτονται από γεωγραφική ένδειξη είναι οινοπνευματώδη ποτά, μπορεί πιθανότατα να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για προϊόντα συγκρίσιμα προς το οινοπνευματώδες ποτό που έχει καταχωριστεί με την εν λόγω γεωγραφική ένδειξη» (απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac, C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 54).

20 Η υπογράμμιση δική μου.

21 Βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψεις 114 επ.), στην οποία μνημονεύονται κριτήρια συνειρμού μεταξύ του επίμαχου σημείου και της προστατευόμενης ονομασίας τα οποία αφορούν την αντίληψη, από το ενδιαφερόμενο κοινό, «λογικής και εννοιολογικής ενότητας» ή «γεωγραφικής αναφοράς στον οίνο Porto που δικαιούται την επίδικη ονομασία προελεύσεως».

22 Ομοίως, στις προτάσεις του επί της υποθέσεως Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, σημεία 42 επ.), ο γενικός εισαγγελέας M. Campos Sánchez-Bordona εκτίμησε επίσης, σε σχέση με διάταξη αντίστοιχη αυτής του άρθρου 16, στοιχείο α', ότι η έννοια της «άμεσης ή έμμεσης εμπορικής χρήσεως» μπορούσε να καλύπτει χρήση της προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως (στην υπό κρίση υπόθεση, της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως) υπό μορφή όχι μόνο *πανομοιότυπη*, αλλά και *παρόμοια*.

23 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η απαίτηση να χρησιμοποιείται η ίδια η γεωγραφική ένδειξη δεν αποκλείει, εντούτοις, μετάφραση αυτής, προσθέτοντας ωστόσο ότι εν προκειμένω είναι πρόδηλο ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση.

η οποία προϋποθέτει ότι η προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη τίθεται απευθείας στο οικείο προϊόν ή στην ίδια τη συσκευασία του, η «έμμεση» χρήση προϋποθέτει ότι η εν λόγω ένδειξη περιλαμβάνεται σε συμπληρωματικά μέσα μάρκετινγκ ή ενημερώσεως, όπως διαφήμιση του συγκεκριμένου προϊόντος²⁴ ή έγγραφα σχετικά με αυτό²⁵.

31. Δεύτερον, όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη διάταξη, υπογραμμίζεται ότι το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', έχει κατ' ανάγκη πεδίο εφαρμογής διακριτό από εκείνο των κανόνων που έπονται αυτού στο ίδιο άρθρο. Ειδικότερα, η πρώτη αυτή διάταξη πρέπει να διαφοροποιηθεί δεόντως από εκείνη του στοιχείου β', η οποία αφορά τις περιπτώσεις «καταχρήσεως, απομιμήσεως ή [υπαινιγμού]», ήτοι τις περιπτώσεις στις οποίες η γεωγραφική ένδειξη δεν χρησιμοποιείται ως έχει, αλλά υποδηλώνεται στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές μέσω αναφοράς πιο διακριτικής από την καλυπτόμενη από το στοιχείο α'.

32. Ωστόσο, το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο β', θα χάσει την πρακτική αποτελεσματικότητά του εάν το στοιχείο α' του άρθρου αυτού ερμηνευτεί διασταλτικά, όπως προβλέπεται στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό την έννοια ότι το στοιχείο αυτό θα εφαρμόζεται όταν το επίμαχο σημείο δημιουργεί απλώς έναν οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή. Επομένως, από την εν γένει οικονομία του άρθρου αυτού προκύπτει, όπως υπογραμμίζουν η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, ότι η έννοια της «άμεσης ή έμμεσης εμπορικής χρήσεως [...] καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως», κατά το στοιχείο α', δεν μπορεί να καλύπτει τέτοιες περιπτώσεις.

33. Εκτιμώ ότι το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου²⁶, κατά την οποία απαιτείται επαρκής σχέση συνάφειας με την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη ακόμη και όσον αφορά την έννοια του απλού «[υπαινιγμού]», κατά το άρθρο 16, στοιχείο β'²⁷, απαίτηση η οποία φρονώ ότι ισχύει κατά μείζονα λόγο για την έννοια της «χρήσεως» κατά το στοιχείο α' του άρθρου αυτού.

34. Τρίτον, όσον αφορά τους σκοπούς του κανονισμού 110/2008, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι στην αιτιολογική σκέψη 4 αυτού τονίζεται ότι ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδίωξε να «διασφαλισθεί μια πιο συστηματική προσέγγιση στη νομοθεσία που διέπει τα αλκοολούχα ποτά», θεσπίζοντας «σαφώς καθορισμένα κριτήρια», μεταξύ άλλων, «για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων»²⁸.

35. Αμφιβάλλω κατά πόσον συνάδει με το σαφές αυτό μέλημα ασφάλειας δικαίου να θεωρηθεί ότι ασκεί επιρροή ένα κριτήριο όπως αυτό που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, ήτοι το γεγονός ότι το επίμαχο στοιχείο «δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό οποιοδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή τη γεωγραφική περιοχή»²⁹, δεδομένου ότι πρόκειται για κριτήριο το οποίο ουδόλως προβλέφθηκε από τον νομοθέτη και του οποίου ο προσδιορισμός μου φαίνεται υπερβολικά ασαφής. Βεβαίως, το Δικαστήριο επισήμανε ήδη, σε σχέση με τις διατάξεις του

24 Η Ολλανδική Κυβέρνηση παρέχει το –φανταστικό– παράδειγμα έμμεσης εμπορικής χρήσεως της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως «Scotch Whisky» στο πλαίσιο διαφημιστικής εκστρατείας διατυπωμένης ως εξής: «To Glen Buchenbach έχει τη γεύση του Scotch Whisky».

25 Βλ. επίσης τη θεωρία που μνημονεύεται στην απόφαση περί παραπομπής, η οποία παρατίθεται στην υποσημείωση 15 των παρουσών προτάσεων.

26 Βλ. αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψεις 56 και 57), καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 33 έως 35).

27 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 16, στοιχείο β', βλ. την απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, η οποία εκτίθεται στα σημεία 48 επ. των παρουσών προτάσεων.

28 Βλ., επίσης, την αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 110/2008, καθώς και την αιτιολογική έκθεση της προτάσεως της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2005, η οποία οδήγησε στην έκδοση της πράξεως αυτής [πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση και την επισήμανση των αλκοολούχων ποτών, COM(2005) 125 τελικό, σ. 2] και στην οποία επισημαίνεται η ανάγκη βελτιώσεως της σαφήνειας των κανόνων του δικαίου της Ένωσης που ίσχυαν έως τότε για τα αλκοολούχα ποτά.

29 Η υπογράμμιση δική μου.

άρθρου 16 του εν λόγω κανονισμού, τον κίνδυνο να «δημιουργηθούν στο κοινό» συνειρμ[οί] όσον αφορά την καταγωγή του προϊόντος»³⁰, εκτιμώ, εντούτοις, ότι δεν σκοπούσε στην ανάδειξη της γενικής αυτής παρατηρήσεως σε αποφασιστικό παράγοντα εκτιμήσεως για την εφαρμογή της μίας ή της άλλης εκ των εν λόγω διατάξεων.

36. Περαιτέρω, σε ουσιαστικότερο επίπεδο, επισημαίνεται ότι στην αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού 110/2008 αναφέρεται ότι τα προβλεπόμενα στον κανονισμό μέτρα «θα πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, στην αποτροπή δολίων πρακτικών καθώς και στη διασφάλιση της διαφάνειας στην αγορά και του θεμιτού ανταγωνισμού». Στην αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού προστίθεται ότι τα μέτρα αυτά «θα πρέπει επίσης να αποτρέπουν την καταχρηστική χρησιμοποίηση [...] των επωνυμιών των αλκοολούχων ποτών για προϊόντα που δεν ανταποκρίνονται στους ορισμούς που καθορίζονται με τον [εν λόγω] κανονισμό». Στην αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού γίνεται μνεία στην ειδική προστασία που απολαμβάνουν οι καταχωρισμένες στο παράρτημα III του εν λόγω κανονισμού γεωγραφικές ενδείξεις «στις περιπτώσεις όπου μια δεδομένη ποιότητα, φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό του αλκοολούχου ποτού μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο [σε συγκεκριμένη] γεωγραφική καταγωγή».

37. Ειδικότερα, όσον αφορά τους επιδιωκόμενους από το άρθρο 16 του κανονισμού 110/2008 σκοπούς, προκύπτει ιδίως από τον τίτλο αυτού ότι σκοπός του εν λόγω άρθρου είναι να διασφαλίζει την «[π]ροστασία των γεωγραφικών ενδείξεων» μέσω της καταχωρίσεως αυτών με στόχο, αφενός, να παρέχεται η δυνατότητα να προσδιορίζεται ότι τα αλκοολούχα ποτά κατάγονται από συγκεκριμένη περιοχή στις περιπτώσεις που προβλέπονται στην αιτιολογική σκέψη 14 και, αφετέρου, να υποβοηθηθεί η επίτευξη των γενικότερων σκοπών που μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 2³¹.

38. Επομένως, εκτιμώ ότι σκοπός των διατάξεων του κανονισμού 110/2008, και ιδίως αυτών του άρθρου 16 αυτού, είναι να παρεμποδιστεί η καταχρηστική χρήση των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων, όχι μόνο για το συμφέρον των αγοραστών, αλλά και για το συμφέρον των παραγωγών οι οποίοι κατέβαλαν προσπάθειες για να εγγυηθούν τις προσδοκώμενες ιδιότητες των προϊόντων που φέρουν νομίμως τέτοιες ενδείξεις, όπως έχει τονίσει το Δικαστήριο σε σχέση με διάταξη του δικαίου της Ένωσης³², της οποίας το γράμμα είναι ανάλογο³³ εκείνου του άρθρου 16 του εν λόγω

30 Βλ. τη σκέψη στην οποία γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 16 των παρουσών προτάσεων, σε σχέση με την οποία η TSWA υποστηρίζει ότι η απόδοση στη γερμανική γλώσσα (στην οποία γίνεται λόγος μόνο για «σύνδεση») είναι πιο περιοριστική από τις αποδόσεις στην ισπανική, την αγγλική, τη γαλλική ή την ιταλική γλώσσα (στις οποίες γίνεται λόγος για «συνειρμό ιδεών») και ότι θα πρέπει να προτιμηθεί η δεύτερη αυτή, ευρύτερη, διατύπωση, ούτως ώστε η «σύνδεση» να αφορά την ιδέα που δημιουργεί η γεωγραφική ένδειξη και όχι σύνδεση με την ίδια τη γεωγραφική ένδειξη.

31 Οι συγκεκριμένοι σκοποί του άρθρου 16 αναδεικνύονται στις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 47), καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 23 και 24).

32 Ήτοι το άρθρο 118γ, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1234/2007 του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2007, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα («Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ») (ΕΕ 2007, L 299, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 491/2009 του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 2009 (ΕΕ 2009, L 154, σ. 1).

33 Όσον αφορά τις ομοιότητες μεταξύ του άρθρου 16 του κανονισμού 110/2008 και του άρθρου 118γ, παράγραφος 2, του κανονισμού 1234/2007, βλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, σκέψεις 18, 34, 39 και 40), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona επί της υποθέσεως Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, σημείο 60 και υποσημείωση 16).

κανονισμού³⁴. Υπό το πρίσμα αυτό, το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', απαγορεύει, ειδικότερα, ρητώς τη χρήση, για εμπορικούς σκοπούς από άλλους επιχειρηματίες, καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως για προϊόντα που δεν πληρούν όλες τις απαιτούμενες προδιαγραφές³⁵, ιδίως με σκοπό αυτοί να επωφεληθούν ανεπίτρεπτα από τη φήμη της εν λόγω γεωγραφικής ενδείξεως³⁶.

39. Κατά την άποψή μου, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η προστασία των καταναλωτών σε υψηλό επίπεδο είναι, αναμφίβολα, ένας εκ των σκοπών των διατάξεων που πρέπει να ερμηνευθούν, αλλά όμως από αυτό δεν μπορεί να συναχθεί, όπως εισηγούνται η Ελληνική και η Ιταλική Κυβέρνηση, ότι αρκεί, για να εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στο στοιχείο α' απαγόρευση, να είναι η επίμαχη ονομασία ικανή να παραπλανήσει καθ' οιονδήποτε τρόπο τον καταναλωτή όσον αφορά την προέλευση, και να παράγει επομένως το ίδιο αποτέλεσμα που θα προέκυπτε εάν είχε χρησιμοποιηθεί η γεωγραφική ένδειξη ως καταχωρίστηκε ή υπό παρόμοια μορφή. Ειδικότερα, πρέπει να υπομνησθεί ότι σκοπός των διατάξεων αυτών είναι επίσης η διασφάλιση των ιδιοτήτων που αναγνωρίζονται στα προϊόντα που φέρουν νομίμως μια τέτοια ένδειξη και, επομένως, η προστασία των οικονομικών συμφερόντων των επιχειρηματιών που πραγματοποίησαν επενδύσεις για να εγγυηθούν τις ιδιότητες αυτές καθώς και, γενικότερα, η προαγωγή της διαφάνειας των αγορών και του θεμιτού ανταγωνισμού.

40. Επομένως, στο πρώτο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι η «έμμεση [...] χρήση» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, η οποία απαγορεύεται από τη διάταξη αυτή, απαιτεί να είναι η επίμαχη ονομασία πανομοιότυπη ή φωνητικώς ή/και οπτικώς παρόμοια με την οικεία ένδειξη. Επομένως, δεν αρκεί να είναι η ονομασία αυτή ικανή να δημιουργήσει στον ενδιαφερόμενο καταναλωτή έναν οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή.

2. Επί των συνεπειών τυχόν πληροφοριών που πλαισιώνουν το επίμαχο σημείο υπό το πρίσμα του άρθρου 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008 (δεύτερο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος)

41. Το δεύτερο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος υποβάλλεται στην κρίση του Δικαστηρίου μόνο για την περίπτωση που αυτό ήθελε κρίνει ότι απλός συνειρμός σχετικός με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή την επίμαχη γεωγραφική περιοχή μπορεί να αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη «έμμεσης εμπορικής χρήσεως» της εν λόγω ενδείξεως, κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008.

42. Δεδομένου ότι προτείνω να υιοθετηθεί η αντίθετη ερμηνεία, ως απάντηση στο πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού, εκτιμώ ότι δεν θα χρειαστεί το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του δεύτερου μέρους. Θα διατυπώσω, εντούτοις, μερικές παρατηρήσεις σε σχέση με αυτό.

34 Κατά την απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, σκέψη 38), «όσον αφορά την προστασία των [προστατευόμενων ονομασιών προελεύσεως] και των [προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων], ο κανονισμός 1234/2007 συνιστά ένα μέσο της κοινής γεωργικής πολιτικής που αποσκοπεί κυρίως στην παροχή στους καταναλωτές της εγγυήσεως ότι τα γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από γεωγραφική ένδειξη καταχωρισθείσα βάσει του κανονισμού αυτού εμφανίζουν, λόγω της προελεύσεώς τους από συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη, ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και, επομένως, παρέχουν εγγύηση ποιότητας που οφείλεται στη γεωγραφική προέλευσή τους, με σκοπό να δοθεί στους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων που έχουν καταβάλει πραγματικές προσπάθειες ποιοτικής βελτιώσεως των προϊόντων τους η δυνατότητα, ως αντάλλαγμα, να βελτιώσουν το εισόδημά τους και να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να επωφελούνται τρίτοι καταχρηστικά από τη φήμη που δημιουργεί η ποιότητα των προϊόντων αυτών» (η υπογράμμιση δική μου).

35 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 110/2008 προβλέπει ότι «[τ]α αλκοολούχα ποτά που φέρουν γεωγραφική ένδειξη εκ των καταχωρισμένων στο παράρτημα III πληρούν όλες τις προδιαγραφές του τεχνικού φακέλου που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1».

36 Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 46), καθώς και της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, σκέψεις 39 και 40).

43. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη τέτοιας χρήσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη μνεία, και ιδίως το γεγονός ότι αυτή συνοδεύεται από διευκρίνιση όσον αφορά την πραγματική καταγωγή του προϊόντος, με αποτέλεσμα οι πληροφορίες που παρέχονται μέσω του πλαισίου αυτού να παρέχουν τη δυνατότητα αντικρούσεως του επιχειρήματος ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι προβλεπόμενες στο εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', απαιτήσεις. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον το επίμαχο στοιχείο «Glen» πρέπει να εκτιμηθεί μεμονωμένα ή αν το δικαστήριο αυτό πρέπει να λάβει επίσης υπόψη τις διάφορες μνείες που αναγράφονται στην ετικέτα, οι οποίες αναφέρουν ότι το επίμαχο προϊόν κατάγεται από τη Γερμανία³⁷. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι θα μπορούσε να διατάξει την απόλυτη απαγόρευση που ζητεί, στη διαφορά της κύριας δίκης, η TSWA μόνο αν το Δικαστήριο ερμήνευε το εν λόγω στοιχείο α' υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη χρήση όρου ο οποίος δημιουργεί οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη, ανεξαρτήτως του πλαισίου της χρήσεως αυτής.

44. Η TSWA και η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι οι συμπληρωματικές ενδείξεις που παρέχουν η ετικέτα και η συσκευασία του προϊόντος³⁸ δεν είναι κρίσιμες για τον αποκλεισμό εφαρμογής του άρθρου 16, στοιχείο α'. Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, ακόμη και αν το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο μπορεί να διαδραματίζει κάποιο ρόλο, η ύπαρξη έμμεσης χρήσεως, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, δεν μπορεί να αποκλειστεί, ακόμη και όταν το εν λόγω στοιχείο συνοδεύεται από πληροφορίες σχετικές με την καταγωγή. Η Ολλανδική Κυβέρνηση εκτιμά ότι δεν μπορεί να υφίσταται τέτοια χρήση όταν δεν γίνεται αναφορά στην προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη και όταν, επιπλέον, στην ετικέτα αναγράφεται σαφώς ο τόπος στον οποίο παρασκευάστηκε το ποτό³⁹.

45. Από την πλευρά μου, θα περιοριστώ να επισημάνω, *επικουρικώς*⁴⁰, ότι το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008 δεν περιέχει ρητή μνεία όπως αυτή που περιέχεται στο στοιχείο β' του ίδιου άρθρου, κατά το οποίο μπορεί να διαπιστωθεί «κατάχρηση, απομίμηση ή [υπαινιγμός]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, «έστω και αν αναφέρεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος».

46. Κατά την άποψή μου, η διαφορετική αυτή διατύπωση οφείλεται στο γεγονός ότι, όταν τίθεται ζήτημα ενδεχόμενης «άμεσης ή έμμεσης εμπορικής χρήσεως» προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως, κατά την έννοια του στοιχείου α' του εν λόγω άρθρου 16, η περίπτωση αυτή προϋποθέτει ότι γίνεται χρήση της εν λόγω ενδείξεως αφ' εαυτής ή υπό παρεμφερή μορφή, και όχι ενδείξεως εντελώς διαφορετικού είδους⁴¹. Επομένως, είναι σαφές ότι η ανάλυση της επίμαχης καταστάσεως πρέπει να επικεντρωθεί στη διαπίστωση κατά πόσον έγινε ή όχι χρήση μίας εκ των γεωγραφικών ενδείξεων που είναι καταχωρισμένες στο παράρτημα III του εν λόγω κανονισμού.

47. Αντιθέτως, στην προβλεπόμενη στο στοιχείο β' του εν λόγω άρθρου 16 περίπτωση, στην οποία τίθεται θέμα «καταχρήσεως, απομιμήσεως ή [υπαινιγμού]», είναι πρόδηλο ότι η αξιολόγηση της καταστάσεως πρέπει να υπερβαίνει μια τέτοια αντικειμενική διαπίστωση και απαιτεί μια συνδυαστική προσέγγιση, για την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να επισημάνει ρητώς ότι ορισμένοι δυναμικοί παράγοντες εκτιμήσεως, ιδίως το γεγονός ότι μνημονεύεται «η πραγματική καταγωγή του

37 Ητοι, «Swabian [...] Whisky» (στα ελληνικά, ούισκι Σουηβίας), «Deutsches Erzeugnis» (γερμανικό προϊόν), «Hergestellt in den Berglen» (παρασκευάζεται στο Berglen).

38 Η TSWA προτείνει να αναδιατυπωθεί κατ' αυτόν τον τρόπο το δεύτερο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, καθόσον η έννοια του «πλαίσιο» («Umfeld» στα γερμανικά, γλώσσα της παρούσας διαδικασίας) που χρησιμοποιεί στο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο δεν προκύπτει ούτε από τον κανονισμό 110/2008 ούτε από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και ότι θα πρέπει, επομένως, να γίνει αναφορά μάλλον στις έννοιες της «παρουσιάσεως», της «επισημάνσεως» και της «συσκευασίας» που ορίζονται στα σημεία 15 έως 17 του παραρτήματος I του κανονισμού αυτού, στις οποίες φαίνεται να παραπέμπει κατ' ουσίαν το συγκεκριμένο ερώτημα, λαμβανομένου υπόψη του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής.

39 Ο Μ. Klotz, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή δεν διατυπώνουν καμία θέση επί του ζητήματος αυτού, λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που προτείνουν να δοθεί στο πρώτο μέρος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

40 Για τους λόγους που μνημονεύονται στο σημείο 42 των παρουσιών προτάσεων.

41 Βλ. επίσης σημείο 40 των παρουσιών προτάσεων.

προϊόντος»⁴², δεν μπορούν να αποκλείσουν οποιονδήποτε από τους τρεις αυτούς χαρακτηρισμούς⁴³. Κατά την άποψή μου, τούτο πρέπει να ισχύει, κατά μείζονα λόγο, για την απλούστερη προβλεπόμενη στο άρθρο 16, στοιχείο α', περίπτωση, εφόσον το Δικαστήριο ήθελε κρίνει αναγκαίο να εξεταστεί το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο σημείο για να εφαρμοστεί η εν λόγω διάταξη.

Γ. Επί της έννοιας του «[υπαιγιμού]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως κατά το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)

1. Επί της απαιτούμενης μορφής του «[υπαιγιμού]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως υπό το πρίσμα του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 (πρώτο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος)

48. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα καλείται το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της έννοιας του «[υπαιγιμού]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως για αλκοολούχο ποτό, κατά το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008.

49. Με το πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη τέτοιου υπαιγιμού και, επομένως, να απαγορευθεί αυτός βάσει του εν λόγω στοιχείου β', η επίμαχη μνεία πρέπει να έχει μορφή πανομοιότυπη με αυτήν της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως ή μορφή φωνητικώς ή/και οπτικώς παρόμοια, ή αν αρκεί να δημιουργεί η εν λόγω μνεία στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την εν λόγω ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή.

50. Προς στήριξη της αιτήσεώς του, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι το Δικαστήριο ερμήνευσε παγίως την έννοια του «[υπαιγιμού]» που προβλέπεται στο άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008, όπως και σε ανάλογες ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης προγενέστερων αυτού, υπό την έννοια ότι «καλύπτει την περίπτωση στην οποία ο όρος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή προϊόντος περιλαμβάνει μέρος μιας προστατευόμενης ονομασίας, κατά τρόπον ώστε ο καταναλωτής, έχοντας προ οφθαλμών την ονομασία αυτή του προϊόντος, να ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο νομίμως φέρει την ονομασία αυτή»⁴⁴. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, εξ όσων γνωρίζει, το Δικαστήριο δεν έχει, εντούτοις, αποφανθεί ακόμη σχετικά με το κατά πόσον μια φωνητική ή/και οπτική ομοιότητα των επίμαχων σημείων⁴⁵ αποτελεί αναγκαστική προϋπόθεση για τη δυνατότητα διαπιστώσεως απαγορευμένου υπαιγιμού. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι καθοριστική στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι τέτοια ομοιότητα δεν υφίσταται εν προκειμένω⁴⁶.

42 Στο εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο β', διευκρινίζεται επίσης ότι δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι «η γεωγραφική ένδειξη χρησιμοποιείται μεταφρασμένη ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως “είδους”, “τύπου”, “στυλ”, “παραγωγής”, “με άρωμα/γεύση” ή άλλο ανάλογο όρο». Συγκεκριμένα, παρά τη χρήση τέτοιων, θεωρούμενων διορθωτικών, εκφράσεων, ο καταναλωτής εξακολουθεί να παραπλανάται από το μήνυμα που μεταφέρει η κύρια ονομασία, μέσω της οποίας διενεργείται ανεπίτρεπτος συσχετισμός με την εν λόγω ένδειξη.

43 Όσον αφορά την ενδεχόμενη λυσιτέλεια του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο υπό το πρίσμα του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008, βλ. την απάντηση στο δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος που παρατίθεται στα σημεία 69 επ. των παρούσων προτάσεων.

44 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

45 Όπως αυτή που υφίστατο, κατά το παράδειγμα που παρέχει το αιτούν δικαστήριο, μεταξύ της επίμαχης ονομασίας «Verlados» και της καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως «Calvados» στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35).

46 Πράγματι, το επίμαχο στοιχείο «Glen» διαφέρει, προφανώς, τόσο φωνητικώς όσο και οπτικώς από την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη «Scotch Whisky».

51. Η TSWA καθώς και η Ελληνική, η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση προτείνουν να δοθεί η απάντηση ότι ο «[υπαινιγμός]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο β', δεν απαιτεί να παρουσιάζει ο επίμαχος όρος φωνητική ή/και οπτική ομοιότητα με την οικεία ένδειξη και ότι αρκεί να δημιουργεί ο εν λόγω όρος, στο ενδιαφερόμενο κοινό, έναν οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την ένδειξη ή με τη γεωγραφική περιοχή. Ο M. Klotz και η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζουν την αντίθετη άποψη.

52. Η Επιτροπή υιοθετεί τρόπον τινά ενδιάμεση θέση, κατά την οποία η εν λόγω έννοια του «[υπαινιγμού]» απαιτεί όχι κατ' ανάγκη φωνητική ή/και οπτική ομοιότητα ή απλώς συνειρμό, αλλά μάλλον, εν προκειμένω, «την ύπαρξη, μεταξύ της καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως και της βαλλόμενης ονομασίας, εννοιολογικής συνάφειας στο πλαίσιο της οποίας καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση, είναι σε θέση να συνδέσει άμεσα και μονοσήμαντα τη βαλλόμενη ονομασία με [την εν λόγω] ένδειξη»⁴⁷. Κλίνω υπέρ ερμηνείας που προσεγγίζει την τελευταία αυτή άποψη, για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω.

53. Καταρχάς, επισημαίνεται ότι το γράμμα του εν λόγω στοιχείου β' δεν περιέχει στοιχεία τα οποία να καθιστούν εφικτό τον ακριβή ορισμό της έννοιας του «[υπαινιγμού]» προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως. Στην καλύτερη περίπτωση, από τη σύγκριση με τις δύο άλλες περιπτώσεις που μνημονεύονται προηγουμένως στη διάταξη αυτή, ήτοι την «κατάχρηση» και την «απομίμηση», μπορεί να θεωρηθεί ότι η έννοια του «[υπαινιγμού]» προϋποθέτει κάποιον βαθμό ομοιότητας με την οικεία γεωγραφική ένδειξη, έστω και αν φαίνεται ότι απαιτεί τον μικρότερο βαθμό τέτοιας ομοιότητας μεταξύ των τριών αυτών εννοιών.

54. Εξάλλου, πρέπει, κατά την άποψή μου, να αντληθούν ορισμένα διδάγματα από τη νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 ή άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης με διατύπωση ανάλογη αυτής του εν λόγω άρθρου.

55. Όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι υφίσταται όντως «[υπαινιγμός]», κατά την έννοια, συγκεκριμένα, του εν λόγω στοιχείου β', όταν η επίμαχη ονομασία «περιλαμβάνει μέρος μιας προστατευόμενης ονομασίας»⁴⁸. Εντούτοις, φρονώ ότι μια τέτοια μερική ενσωμάτωση⁴⁹, η οποία υφίστατο στις διαφορές των κύριων δικών επί των οποίων εκδόθηκαν οι εν λόγω αποφάσεις του Δικαστηρίου⁵⁰, δεν συνιστά εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής.

56. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει η Γαλλική Κυβέρνηση, από την έκφραση «κατά τρόπον ώστε», που ακολουθεί την προμνησθείσα διατύπωση, συνάγεται ότι το κύριο και αποφασιστικό κριτήριο για να εκτιμηθεί η ύπαρξη τέτοιου «[υπαινιγμού]» είναι αυτό που συνίσταται στον έλεγχο του αν «ο καταναλωτής, έχοντας προ οφθαλμών την ονομασία αυτή του προϊόντος, [...] ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο νομίμως φέρει την [προστατευόμενη] ονομασία»⁵¹. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «το εθνικό δικαστήριο πρέπει να στηριχθεί ουσιαστικά στην

47 Διευκρινίζεται ότι η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση δίνουν επίσης έμφαση στο κριτήριο της «εννοιολογικής συνάφειας», αλλά επικεντρώνουν την απάντηση την οποία προτείνουν όχι στο κριτήριο αυτό αλλά στο κριτήριο του «συνειρμού» που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο.

48 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

49 Αντιστρόφως, υφίσταται όχι απλός «[υπαινιγμός]», αλλά «χρήση», κατά την έννοια διατάξεως ανάλογης αυτής του άρθρου 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008, όταν η προστατευόμενη ονομασία ενσωματώνεται ολόκληρη σε αυτήν του τροφίμου για να δηλωθεί η γεύση του (βλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne, C-393/16, EU:C:2017:991, σκέψεις 57 και 58).

50 Όσον αφορά τις βαλλόμενες ονομασίες «Cambozola», «parmesan», «KONJAKKI», «Verlados» και «Port Charlotte», βλ., αντίστοιχα, αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 25) της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψη 44) της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 56) της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 21), καθώς και της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψη 122).

51 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 21, 32, 35 και 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Κατά την Επιτροπή, το νομολογιακό αυτό κριτήριο προϋποθέτει ότι δημιουργείται, με άμεσο και συγκεκριμένο τρόπο, συνειρμός μεταξύ του οικείου προϊόντος και της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως.

αναμενόμενη αντίδραση του καταναλωτή έναντι του όρου που χρησιμοποιείται προς προσδιορισμό του επίμαχου προϊόντος, ενώ *ουσιώδες στοιχείο* συναφώς είναι το αν ο καταναλωτής αυτός θα συσχετίσει τον εν λόγω όρο με την προστατευόμενη ονομασία»⁵². Διευκρίνισε, επιπλέον, ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει «να λάβει ως βάση αναφοράς την αντίληψη του μέσου Ευρωπαίου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος»⁵³. Συγκεκριμένα, έστω και αν η εν λόγω προστατευόμενη ονομασία αποτελεί συστατικό του επίμαχου σήματος, ο μέσος καταναλωτής, βλέποντας προϊόν που φέρει το εν λόγω σήμα, ενδέχεται να μην το συσχετίσει κατ' ανάγκη με το προϊόν που δικαιούται να φέρει την εν λόγω επωνυμία⁵⁴.

57. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης επανειλημμένως «ότι ευλόγως μπορούσε να γίνει δεκτό ότι υφίσταται υπαινιγμός προστατευόμενης ονομασίας όταν, όσον αφορά προϊόντα με οπτική αναλογία μεταξύ τους, οι εμπορικές ονομασίες τους είναι παραπλήσιες από φωνητικής και οπτικής απόψεως», ομοιότητα η οποία «δεν είναι τυχαία», διευκρινίζοντας ότι «οι οικείες ονομασίες είναι προδήλως παραπλήσιες όταν στην κατάληξη του όρου που χρησιμοποιείται προς προσδιορισμό του προϊόντος περιλαμβάνονται οι δύο ίδιες συλλαβές της προστατευόμενης ονομασίας, ο δε όρος έχει τον ίδιο αριθμό συλλαβών με αυτήν»⁵⁵.

58. Εντούτοις, εκτιμώ, όπως και οι περισσότεροι μετέχοντες στη διαδικασία οι οποίοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στην υπό κρίση υπόθεση⁵⁶, ότι ο προσδιορισμός φωνητικής και οπτικής ομοιότητας συνιστά όχι αναγκαία προϋπόθεση για να εξακριβωθεί η ύπαρξη «[υπαινιγμού]», αλλά μάλλον ένα από τα κριτήρια που υπέδειξε το Δικαστήριο για τη διενέργεια της εξακριβώσεως αυτής. Φρονώ ότι η μνεία «παραπλήσιου» από φωνητικής και οπτικής απόψεως χαρακτήρα ή φωνητικής και οπτικής «ομοιότητας» από το Δικαστήριο συνδεόταν με τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις στις οποίες γίνεται αυτή η μνεία⁵⁷ και ότι, επομένως, δεν αποκλείεται να μπορεί να διαπιστωθεί «[υπαινιγμός]» ακόμη και χωρίς να υφίσταται τέτοια ομοιότητα.

59. Εκτός από το προμνησθέν κριτήριο της μερικής ενσωματώσεως προστατευόμενης ονομασίας⁵⁸, ένας άλλος παράγοντας εκτιμήσεως ο οποίος κρίνεται λυσιτελής είναι η ««εννοιολογική συνάφεια» μεταξύ όρων προερχόμενων από διαφορετικές γλώσσες». Διευκρινίζεται ότι το Δικαστήριο διαχώρισε το κριτήριο αυτό από εκείνο της «φωνητικής και οπτικής ομοιότητας» και ότι αυτό, όπως και τα άλλα κριτήρια, συνδέθηκε με την αναζήτηση της αντίληψης του καταναλωτή, η οποία φαίνεται επομένως ότι αποτελεί όντως την κύρια και αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη «[υπαινιγμού]»⁵⁹.

52 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 22), η υπογράμμιση δική μου.

53 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 25, 28 και 48).

54 Βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψεις 122 έως 125).

55 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 33, 34, 38 έως 40 και 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

56 Ήτοι όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία, εκτός του M. Klotz και της Ολλανδικής Κυβερνήσεως.

57 Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 27) της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψη 46) της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψεις 57 και 58), καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 38 έως 40).

58 Βλ. σημείο 55 των παρούσων προτάσεων.

59 Βλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψεις 47 και 48), καθώς και της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 35).

60. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι, για τη διαπίστωση «[υπαινιγμού]» κατά το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008, το μόνο καθοριστικό κριτήριο είναι κατά πόσον «ο καταναλωτής, έχοντας προ οφθαλμών την ονομασία αυτή του προϊόντος, ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο νομίμως φέρει την προστατευόμενη ονομασία»⁶⁰, πράγμα που πρέπει να εκτιμήσει το εθνικό δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη, ενδεχομένως, είτε τη μερική ενσωμάτωση προστατευόμενης ονομασίας στη βαλλόμενη περιγραφή, είτε τη φωνητική και οπτική ομοιότητα, είτε την εννοιολογική συνάφεια.

61. Αντιθέτως, δεν θα συνάδει, κατά την άποψή μου, με τους προμνησθέντες σκοπούς των ερμηνευόμενων, εν προκειμένω, διατάξεων⁶¹ να γίνει δεκτό ένα κριτήριο τόσο αόριστο και ευρύ όσο το προβλεπόμενο στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ήτοι «το επίμαχο στοιχείο του σημείου να δημιουργεί στο ενδιαφερόμενο κοινό *οποιοδήποτε είδους* συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή τη γεωγραφική περιοχή»⁶².

62. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της οικονομίας του εν λόγω άρθρου 16, πρέπει, όπως επισήμανα όσον αφορά το στοιχείο α' του άρθρου αυτού⁶³, να αποφευχθεί ερμηνεία του στοιχείου β' αυτού η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την κάλυψη, από την τελευταία αυτή διάταξη, του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων που έπονται αυτής στο ίδιο άρθρο, ήτοι των στοιχείων γ' και δ', τα οποία αφορούν περιπτώσεις στις οποίες η παραπομπή στην προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη είναι ακόμη πιο αδύναμη από τον «[υπαινιγμό]» αυτής.

63. Τέλος, όσον αφορά το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο κανονισμός 110/2008, και ιδίως το άρθρο 16 αυτού, ο M. Klotz τονίζει, ορθώς, ότι εάν το Δικαστήριο έκρινε ότι, για τη διαπίστωση «[υπαινιγμού]», αρκεί να δημιουργείται συνειρμός οποιασδήποτε φύσεως, αυτό θα κατέληγε σε απρόβλεπτη επέκταση του πεδίου εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού και θα ενείχε σημαντικούς κινδύνους για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, δεδομένου ότι η προστασία της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, την οποία παρέχει ο εν λόγω κανονισμός⁶⁴, συνιστά έναν από τους πιθανούς λόγους που δικαιολογούν περιορισμούς στην εν λόγω ελευθερία⁶⁵.

64. Ειδικότερα, εάν η παρεχόμενη από το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο β', προστασία της γεωγραφικής ενδειξεως, εν προκειμένω «Scotch Whisky», επεκταθεί στη χρήση όρου που δεν παρουσιάζει καμία αναλογία με αυτήν, τα προϊόντα ή τα σήματα τα οποία ουδόλως παραπέμπουν στη διατύπωση της ενδειξεως αυτής θα εμπίπτουν επίσης στην προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη απαγόρευση. Όπως επισημαίνει η Ολλανδική Κυβέρνηση, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να περιοριστούν αισθητά οι δυνατότητες των παραγωγών ούισκι προελεύσεως από χώρες εκτός του «Ηνωμένου Βασιλείου (Σκωτίας)»⁶⁶ να διακριθούν μέσω των δικών τους προϊόντων ή σημάτων⁶⁷.

60 Διευκρινίζεται ότι δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι δεν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως από τον μέσο Ευρωπαίο καταναλωτή του επίμαχου προϊόντος με προϊόν που φέρει νομίμως την επίμαχη προστατευόμενη ονομασία (βλ. την παρατιθέμενη στο σημείο 79 των παρουσών προτάσεων νομολογία).

61 Οι σκοποί αυτοί αναλύονται στα σημεία 34 επ. των παρουσών προτάσεων.

62 Η υπογράμμιση δική μου.

63 Βλ. σημεία 31 επ. των παρουσών προτάσεων.

64 Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψεις 80 και 81).

65 Συναφώς, ο M. Klotz επικαλείται, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 20ής Μαΐου 2003, Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita (C-108/01, EU:C:2003:296, σκέψη 66 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

66 Χώρα καταγωγής, όπως μνημονεύεται, στο παράρτημα III του κανονισμού 110/2008, για την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη «Scotch Whisky».

67 Η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνει, ορθώς, τις σχέσεις που υφίστανται μεταξύ της προστασίας που παρέχει ο κανονισμός 110/2008 στις γεωγραφικές ενδείξεις και της ελευθερίας που απολαύουν οι επιχειρήσεις να επιλέξουν ένα όνομα προϊόντος, ανεξάρτητα από το κατά πόσον προστατεύεται από το δικαίωμα των σημάτων, λαμβανομένου υπόψη ότι σκοπός του εν λόγω κανονισμού είναι να αποφευχθεί η καταχρηστική χρήση της ονομασίας «Scotch Whisky» για ούισκι το οποίο δεν έχει παραχθεί στη Σκωτία, ενώ σκοπός της ατομικής προστασίας του σήματος είναι να δοθεί στην επιχείρηση η δυνατότητα να διακριθεί και να εμποδίσει τρίτους να χρησιμοποιήσουν το προστατευόμενο σήμα (σχετικά με τις σχέσεις που αναπτύσσει το άρθρο 23 του κανονισμού αυτού με το δικαίωμα των σημάτων, βλ. Blakeney, M., *The protection of geographical indications, Law and practice*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2014, σ. 286).

65. Ως εκ τούτου, προτείνω να δοθεί στο πρώτο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος η απάντηση ότι το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι ο «[υπαινιγμός]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, ο οποίος απαγορεύεται από την εν λόγω διάταξη, δεν απαιτεί να εμφανίζει κατ' ανάγκη η επίμαχη ονομασία φωνητική και οπτική ομοιότητα με την οικεία ένδειξη, αλλά ότι δεν αρκεί, εντούτοις, να είναι η εν λόγω ονομασία ικανή να δημιουργήσει, στον ενδιαφερόμενο καταναλωτή, οποιοδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την προστατευόμενη ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή. Ελλείψει τέτοιας ομοιότητας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εννοιολογική συνάφεια η οποία υφίσταται, ενδεχομένως, μεταξύ της οικείας ενδείξεως και της βαλλόμενης ονομασίας, εφόσον η εν λόγω συνάφεια είναι ικανή να οδηγήσει τον καταναλωτή να ανακαλέσει στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το προϊόν που φέρει νομίμως την εν λόγω ένδειξη.

66. Όσον αφορά την εφαρμογή του συμπεράσματος αυτού στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, υπενθυμίζεται ότι η εκτίμηση της υπάρξεως, εν προκειμένω, «[υπαινιγμού]», κατά το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο β'⁶⁸, αποκείται αποκλειστικά στο αιτούν δικαστήριο και όχι στο Δικαστήριο, καίτοι αυτό μπορεί ενδεχομένως να παράσχει διευκρινίσεις που θα καθοδηγήσουν το εθνικό δικαστήριο κατά την εκτίμησή του⁶⁹.

67. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, αφού υπενθύμισε τα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης⁷⁰, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι ο όρος «glen» είναι λέξη γαελικής προελεύσεως η οποία σημαίνει «στενή κοιλάδα» και ότι 31 εκ των 116 αποστακτηρίων που παράγουν «Scotch Whisky», και επομένως ούισκι σκωτσέζικης καταγωγής, φέρουν το όνομα του *glen* στο οποίο ευρίσκονται. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει, όμως, ότι υπάρχουν επίσης ούισκι τα οποία παράγονται εκτός Σκωτίας και περιέχουν τον όρο «glen» στην ονομασία τους, όπως τα ούισκι «Glen Breton» από τον Καναδά⁷¹, «Glendalough» από την Ιρλανδία και «Glen Els» από τη Γερμανία⁷². Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει έρευνα, την οποία προσκόμισε η TSWA και αμφισβήτησε ο M. Klotz, από την οποία φαίνεται να προκύπτει, ειδικότερα, ότι 4,5 % των ερωτηθέντων Γερμανών καταναλωτών ούισκι απάντησαν ότι συνδέουν τον όρο «glen» με το σκωτσέζικο ούισκι ή με κάτι σκωτσέζικο.

68. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, συντάσσομαι με την άποψη της Επιτροπής, κατά την οποία δεν είναι βέβαιο ότι, σε περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, υφίσταται επαρκής εννοιολογική συνάφεια μεταξύ της προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως και της βαλλόμενης ονομασίας ώστε η τελευταία να μπορεί να θεωρηθεί «[υπαινιγμός]» της πρώτης κατά την

68 Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο διαδικασίας κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, που στηρίζεται στη σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 8ης Μαΐου 2008, Danske Svineproducenter, C-491/06, EU:C:2008:263, σκέψη 23, καθώς και της 25ης Οκτωβρίου 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, σκέψη 27), τούτο δε κατά μείζονα λόγο καθόσον το Δικαστήριο δεν διαθέτει κατ' ανάγκη όλα τα απαραίτητα συναφώς στοιχεία (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 2007, Omni Metal Service, C-259/05, EU:C:2007:363, σκέψη 15, καθώς και της 9ης Φεβρουαρίου 2017, Madaus, C-441/15, EU:C:2017:103, σκέψη 35).

69 Βλ. παρατιθέμενη νομολογία στην υποσημείωση 9 των παρούσων προτάσεων.

70 Κατά την TSWA, το επίμαχο σημείο «Glen» προέρχεται από τη *σκωτσέζικη* γαελική γλώσσα και χρησιμοποιείται κυρίως στη Σκωτία ως σύνηθες τοπωνύμιο και ευρύτατα ως στοιχείο του ονόματος των σκωτσέζικων ούισκι, με τα οποία οι Ευρωπαίοι και Γερμανοί καταναλωτές συνδέουν καταρχάς τη λέξη αυτή. Αντιθέτως, κατά τον M. Klotz, ο συγκεκριμένος όρος δεν υποδηλώνει σκωτσέζικη καταγωγή, καθόσον πρόκειται για συνηθισμένη λέξη στην αγγλική γλώσσα, η οποία προέρχεται από την *ιρλανδική* γαελική γλώσσα και περιλαμβάνεται στην ονομασία πολλών πόλεων, ποταμών και κοιλάδων ευρισκόμενων εκτός Σκωτίας, καθώς και ούισκι που παράγονται στον υπόλοιπο κόσμο.

71 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η TSWA επιχειρήσε, ανεπιτυχώς, να εμποδίσει την καταχώριση του σήματος «Glen Breton» από το αποστακτήριο Glenora που ευρίσκεται στη Νέα Σκωτία (Καναδάς) [βλ. απόφαση του ομοσπονδιακού εφετείου του Καναδά, της 22ας Ιανουαρίου 2009, Glenora Distillers International Ltd κατά The Scotch Whisky Association, 2009 FCA 16, (2010) 1 F.C.R. 195]. Προσθέτει ότι, αντιθέτως, η TSWA δεν αντιτάχθηκε στην καταχώριση στη Γερμανία, το 2013, του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης σήματος «Glen Buchenbach». Επισημαίνεται ότι η TSWA δεν κατάφερε επίσης να επιτύχει την απαγόρευση, στη Γαλλία, της χρήσεως του σήματος «Wel Scotch» για μύρα, βάσει των άρθρων 10 και 16 του κανονισμού 110/2008 [βλ. απόφαση του Cour de cassation, Chambre commerciale (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, εμπορικό τμήμα, Γαλλία) της 29ης Νοεμβρίου 2011, 10-25.703, δημοσιευθείσα στο δελτίο].

72 Ο M. Klotz διευκρινίζει ότι η απαρίθμηση αυτή δεν είναι εξαντλητική, και μνημονεύει το ούισκι «Old Glen Malt Whisky», το οποίο παράγεται στο Kentucky (Ηνωμένες Πολιτείες), και το ούισκι που παρασκευάζεται στην Αυστραλία η Castle Glen Distillery. Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, για να είναι καθοριστικά τα στοιχεία αυτά, θα πρέπει να διαπιστωθεί ότι ο μέσος Ευρωπαίος καταναλωτής έχει επίγνωση αυτών.

έννοια του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008⁷³. Συναφώς, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο, και μόνο σε αυτό, να εξακριβώσει εάν ο μέσος Ευρωπαίος καταναλωτής⁷⁴ ανακτά άμεσα στη μνήμη του το «Scotch Whisky» όταν βλέπει συγκρίσιμο προϊόν το οποίο φέρει την ονομασία «Glen», ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η επιλογή της ονομασίας αυτής για ένα ούισκι αναμφίβολα δεν είναι τελείως τυχαία⁷⁵. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι καταναλωτές συνδέουν συστηματικά τον όρο «Glen» με το ούισκι, ενδέχεται εντούτοις να απουσιάζει η αναγκαία στενή σχέση με το *σκωτσέζικο* ούισκι και, επομένως, η αναγκαία συνάφεια με την ένδειξη «Scotch Whisky».

2. Επί των συνεπειών τυχόν πληροφοριών που πλαισιώνουν το επίμαχο σημείο υπό το πρίσμα του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 (δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος)

69. Το δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος υποβάλλεται στο Δικαστήριο μόνο για την περίπτωση που αυτό ήθελε κρίνει ότι δεν απαιτείται η ύπαρξη φωνητικής και οπτικής ομοιότητας και ότι οποιοσδήποτε απλός συνειρμός σχετικός με την επίμαχη καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη ή γεωγραφική περιοχή μπορεί να αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη «[υπαινιγμού]» της εν λόγω ενδειξεως, κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008.

70. Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που συνιστώ να δοθεί στο πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού⁷⁶, εκτιμώ αναγκαίο να διατυπώσω τη θέση μου επί του δεύτερου μέρους αυτού.

71. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν, προκειμένου να καθοριστεί εάν υφίσταται συγκεκριμένα «[υπαινιγμός]» ο οποίος απαγορεύεται δυνάμει του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο β', το επίμαχο στοιχείο του σημείου πρέπει να αναλυθεί μεμονωμένα ή λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου χρησιμοποιείται το εν λόγω στοιχείο, ιδίως όταν αυτό συνοδεύεται από ενδείξεις που διευκρινίζουν τον πραγματικό τόπο καταγωγής του οικείου προϊόντος (λεγόμενες «ενδείξεις που αποσυνδέουν το προϊόν από συγκεκριμένη περιοχή»)⁷⁷.

72. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 προβλέπει ρητώς ότι απαγορεύεται «κάθε [...] [υπαινιγμός], έστω και αν αναφέρεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος», διευκρίνιση η οποία μπορεί να αποκλείει τη συνεκτίμηση του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο στοιχείο. Κατά το αιτούν δικαστήριο, αυτό δεν αποκλείει εντούτοις κατ' ανάγκη μια τέτοια συνεκτίμηση, «κατά την εξέταση που προηγείται και αποσκοπεί στην εξακρίβωση της ίδιας της υπάρξεως “[υπαινιγμού]”».

73 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο όρος «Glen» δεν δημιουργεί επαρκή συσχετισμό με την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη «Scotch Whisky», δεδομένου ότι τα σκωτσέζικα ούισκι δεν διατίθενται όλα στο εμπόριο με την ονομασία «Glen», ότι ο όρος αυτός δεν αποτελεί ονομασία που χρησιμοποιείται συνήθως από τους καταναλωτές για το σκωτσέζικο ούισκι, ότι δεν είναι λέξη αποκλειστικά σκωτσέζικης προελεύσεως, αλλά γαελικής, και χρησιμοποιείται επίσης στην Ιρλανδία, και ότι η μνημονευθείσα έρευνα περιορίζεται στη γερμανική αγορά και δεν χαρακτηρίζει αυτόματο συνειρμό.

74 Όπως ορίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου που παρατίθεται στο σημείο 56 των παρούσων προτάσεων.

75 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η χρήση της λέξεως «Glen», η οποία δεν έχει αυτοτελή έννοια στη γερμανική γλώσσα, να σκοπεύει στην απόδοση κάποιου κύρους στο οικείο προϊόν, δεδομένου ότι χρησιμοποιείται επίσης για ορισμένα ούισκι υψηλής ποιότητας, αλλά ότι φαίνεται όμως ότι εν προκειμένω πρόκειται απλώς για επιδέξια εμπορική στρατηγική, δεδομένης της απουσίας επαρκούς σχέσεως με την καταχωρισμένη ένδειξη «Scotch Whisky».

76 Βλ. σημείο 65 των παρούσων προτάσεων.

77 Σχετικά με τις ενδείξεις που παρέχει η ετικέτα του επίμαχου στην κύρια δίκη προϊόντος όσον αφορά τη γερμανική του καταγωγή, βλ. υποσημείωση 37 των παρούσων προτάσεων.

73. Η Ολλανδική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η εξέταση του δεύτερου μέρους του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος παρέλκει, λόγω της απαντήσεως που προτείνει να δοθεί στο πρώτο μέρος του ερωτήματος αυτού. Ο M. Klotz υποστηρίζει ότι το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίμαχη μνεία θα πρέπει να διαδραματίζει κάποιο ρόλο κατά την εφαρμογή του άρθρου 16, στοιχείο β'⁷⁸. Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση αυτό μπορεί να ισχύει, χωρίς όμως να μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο παράνομο «[υπαινιγμού]» δυνάμει της διατάξεως αυτής, ακόμη και όταν η ακριβής προέλευση του επίμαχου προϊόντος αναγράφεται ρητώς επ' αυτού. Η TSWA, η Ελληνική και η Γαλλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, εκτιμούν κατ' ουσίαν ότι, κατά την εκτίμηση της υπάρξεως «[υπαινιγμού]», οι συμπληρωματικές ενδείξεις που παρέχουν η επισήμανση και η συσκευασία⁷⁹ του οικείου προϊόντος δεν μπορούν να διαδραματίζουν κανέναν ρόλο, ακόμη και όταν το επίμαχο στοιχείο συνοδεύεται από ενδείξεις όσον αφορά την πραγματική καταγωγή του προϊόντος. Συντάσσομαι με την τελευταία αυτή άποψη για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω.

74. *Πρώτον*, από το σαφές, κατά την άποψή μου, *γράμμα* του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 προκύπτει ότι το γεγονός ότι η «πραγματική καταγωγή του προϊόντος» γνωστοποιείται στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές δεν συνιστά στοιχείο το οποίο είναι ικανό να θεραπεύσει τον παραπλανητικό χαρακτήρα της βαλλόμενης ονομασίας και, επομένως, να αποκλείσει το ενδεχόμενο να εμπίπτει αυτή στον χαρακτηρισμό του «[υπαινιγμού]» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

75. Οι λοιπές διευκρινίσεις που αναφέρονται στο εν λόγω στοιχείο β', οι οποίες αφορούν περιπτώσεις στις οποίες η προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη χρησιμοποιείται μεταφρασμένη ή συνοδευόμενη από έκφραση που τη μετριάζει⁸⁰, ενισχύουν, κατά την άποψή μου, την ερμηνεία ότι δεν ασκεί επιρροή, σε σχέση με τον εν λόγω χαρακτηρισμό, το γεγονός ότι συμπληρωματικές πληροφορίες περί της προελεύσεως του προϊόντος παρέχονται μέσω της περιγραφής, της παρουσιάσεως ή της επισημάνσεως ή ακόμη της συσκευασίας⁸¹ του οικείου προϊόντος.

76. *Δεύτερον*, όπως και η TSWA, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, εκτιμώ ότι η *νομολογία του Δικαστηρίου* παρέχει διδάγματα τα οποία ενισχύουν την εν λόγω ερμηνεία.

77. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διευκρίνισε σαφώς ότι η ενδεχόμενη χρήση των ρητών αναφερόμενων στο άρθρο 16, στοιχείο β', μνείων που αφορούν, μεταξύ άλλων, την πραγματική καταγωγή του προϊόντος δεν «επηρεάζει [τον] χαρακτηρισμό» του «[υπαινιγμού]» κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008⁸².

78. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η έλλειψη οποιουδήποτε κινδύνου συγχύσεως μεταξύ των οικείων προϊόντων, για το ενδιαφερόμενο κοινό, δεν εμποδίζει τον εν λόγω χαρακτηρισμό του «[υπαινιγμού]»⁸³.

78 Κατά τον M. Klotz, θα πρέπει κατ' ανάγκη να ληφθεί υπόψη ότι το επίμαχο στοιχείο «Glen» ενσωματώνεται στο συνολικό σημείο «Glen Buchenbach» και ότι συνοδεύεται, στην ετικέτα, από πολλές μνείες που δηλώνουν την πραγματική καταγωγή του προϊόντος, τις οποίες ο καταναλωτής πληροφορείται ταυτόχρονα με το σημείο «Glen Buchenbach» στο σύνολό του.

79 Σε σχέση με την ιδιαίτερη αυτή διατύπωση της προτεινόμενης απαντήσεως, βλ. τις παρατηρήσεις της TSWA οι οποίες εκτίθενται στην υποσημείωση 38 των παρουσών προτάσεων.

80 Βλ. την υπενθύμιση των λοιπών αυτών διευκρινίσεων στην υποσημείωση 42 των παρουσών προτάσεων.

81 Πιθανά μέσα πληροφοριών τα οποία μνημονεύονται όχι μόνο στα σημεία 14 έως 17 του παραρτήματος I του κανονισμού 110/2008 (όπου ορίζονται οι τέσσερις αυτές έννοιες), αλλά και ρητώς στο άρθρο 16, στοιχείο γ', αυτού, το οποίο αναφέρεται στις ενδείξεις που περιέχονται στην «περιγραφή, την παρουσίαση ή την επισήμανση» του προϊόντος (τρεις όροι οι οποίοι περιέχονται επίσης στον τίτλο του εν λόγω κανονισμού). Όσον αφορά τη ζητηθείσα ερμηνεία της τελευταίας αυτής διατάξεως, βλ. σημεία 84 επ. των παρουσών προτάσεων.

82 Βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) καθώς και, κατ' αναλογία, απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψεις 29 και 43).

83 Βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 45, 51 και 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Βλ. επίσης, όσον αφορά την προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως «Porto/Port» και το σήμα «Port Charlotte», προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:394, σημεία 95 επ.), καθώς και απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, EUIPO κατά Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, σκέψη 123).

79. Ως εκ τούτου, η χρήση ονομασίας που χαρακτηρίζεται ως «[υπαινιγμός]», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, γεωγραφικής ενδείξεως καταχωρισμένης στο παράρτημα ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού δεν μπορεί, παρά ταύτα, να επιτραπεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων που συνοδεύουν το προϊόν που φέρει την παράνομη αυτή ονομασία ή ελλείψει κινδύνου συγχύσεως με προϊόν που φέρει νομίμως την εν λόγω γεωγραφική ένδειξη⁸⁴. Επομένως, το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο δεν διαθέτει για τον σκοπό αυτό ευχέρεια εκτιμήσεως του πλαισίου⁸⁵.

80. Ειδικότερα, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι δεν ασκεί επιρροή, όσον αφορά το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο β', το γεγονός ότι η επίμαχη ονομασία αντιστοιχεί στο όνομα της επιχειρήσεως ή/και του τόπου στον οποίο παρασκευάζεται το προϊόν,⁸⁶ όπως υποστηρίζει ο Μ. Klotz, κατά τον οποίο η ονομασία «Glen Buchenbach» συνιστά λογοπαίγνιο βασισμένο στο όνομα του τόπου καταγωγής του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης ποτού (Berglen) και στο όνομα τοπικού ποταμού (Buchenbach)⁸⁷.

81. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι το γεγονός ότι η επίμαχη ονομασία αναφέρεται σε τόπο παρασκευής ο οποίος είναι γνωστός στους καταναλωτές του κράτους μέλους στο οποίο παρασκευάζεται το προϊόν δεν συνιστά παράγοντα που ασκεί επιρροή στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της έννοιας του «[υπαινιγμού]», κατά το εν λόγω στοιχείο β', δεδομένου ότι η διάταξη αυτή προστατεύει τις καταχωρισμένες γεωγραφικές ενδείξεις έναντι κάθε υπαινιγμού στο σύνολο του εδάφους της Ένωσης και ότι, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης εξασφαλίσεως αποτελεσματικής και ομοιόμορφης προστασίας των εν λόγω ενδείξεων στο έδαφος αυτό, αφορά όλους τους καταναλωτές στο εν λόγω έδαφος⁸⁸.

82. Κατά την άποψή μου, η αλυσιτέλεια αυτή ισχύει επίσης στην περίπτωση που η αναφορά στον τόπο παρασκευής του οικείου προϊόντος περιλαμβάνεται, όπως φαίνεται να συμβαίνει στην υπό κρίση διαφορά της κύριας δίκης, όχι μόνο στην ίδια την επίμαχη ονομασία αλλά και στις μνείες που τη συμπληρώνουν⁸⁹.

83. Ως εκ τούτου, προτείνω να δοθεί στο δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος η απάντηση ότι το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς της διαπιστώσεως της υπάρξεως «[υπαινιγμού]» ο οποίος απαγορεύεται από την εν λόγω διάταξη, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωματικές πληροφορίες οι οποίες αναγράφονται πλησίον του επίμαχου σημείου στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση του οικείου προϊόντος, ιδίως σχετικά με την πραγματική καταγωγή αυτού.

84 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 11, 12, 29, 49 επ.), σχετικά με ποτό με την ονομασία «Verlados», σε σχέση με το οποίο υποστηρίχθηκε ότι το όνομα αυτό παρέπεμπε στο όνομα της επιχειρήσεως (Viiniverla) καθώς και στο χωριό (Verla, Φινλανδία) όπου παρασκευαζόταν το εν λόγω ποτό και όχι στη γαλλική γεωγραφική ένδειξη «Calvados».

85 Στην απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψεις 27 και 28), το Δικαστήριο έκρινε, βεβαίως, ενδεδειγμένο να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο ένα διαφημιστικό, από το οποίο προέκυπτε μάλλον ότι η φωνητική αναλογία μεταξύ των ονομασιών «Cambozola» και «Gorgonzola» δεν ήταν τυχαίο γεγονός, αλλά τούτο μόνο για τον σκοπό διαπιστώσεως της εν λόγω αναλογίας και, επομένως, θεμελιώσεως του χαρακτηρισμού του «[υπαινιγμού]».

86 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 42 επ.).

87 Ομοίως, δεν ασκεί οποιαδήποτε επιρροή το γεγονός ότι το προϊόν διατίθεται, ενδεχομένως, στο εμπόριο μόνο σε τοπικό επίπεδο ή/και σε μικρές ποσότητες (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla, C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψεις 46 και 47).

88 Βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 27).

89 Εν προκειμένω, οι μνείες «Swabian [από τη Σουηβία]», «Deutsches Erzeugnis [γερμανικό προϊόν]» και «Hergestellt in den Berglen [παρασκευάζεται στο Berglen]», οι οποίες αναγράφονται στην ετικέτα του προϊόντος.

Δ. Επί των συνεπειών τυχόν πληροφοριών που πλαισιώνουν το επίμαχο σημείο υπό το πρίσμα του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008 (τρίτο προδικαστικό ερώτημα)

84. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα καλείται το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν, για να καθορισθεί το εάν υφίσταται «ψευδής ή παραπλανητική ένδειξη [...] ικανή να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή» κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, πρέπει να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου χρησιμοποιείται η επίμαχη μνεία, ιδίως όταν αυτή συνοδεύεται από ένδειξη σχετική με την πραγματική καταγωγή του οικείου προϊόντος.

85. Το αιτούν δικαστήριο εξηγεί ότι διερωτάται αν, για τους σκοπούς της διαπιστώσεως της υπάρξεως παραπλανητικής ενδείξεως όσον αφορά την προέλευση στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, πρέπει να ληφθεί υπόψη μόνο το επίμαχο στοιχείο του σημείου, ήτοι το στοιχείο «Glen», ή αν πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το στοιχείο αυτό. Εν προκειμένω, το πλαίσιο αυτό θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον όρο «Buchenbach» που έπεται του όρου «Glen» στη βαλλόμενη ονομασία, καθώς και τις λοιπές μνείες που αναγράφονται στην ετικέτα, οι οποίες αποσυνδέουν το προϊόν από συγκεκριμένη περιοχή⁹⁰.

86. Συναφώς, ο M. Klotz και η Επιτροπή, καθώς και, κατ' ουσίαν, η Ολλανδική Κυβέρνηση⁹¹, εκτιμούν ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν υφίσταται «ψευδής ή παραπλανητική ένδειξη» κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο γ', θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο σημείο και ιδίως να αναλυθεί η ετικέτα στο σύνολό της. Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, η εξέταση του εν λόγω πλαισίου δεν μπορεί να αποκλείσει την ύπαρξη παραπλανητικής ενδείξεως, ακόμη και αν υπάρχει μνεία που υποδηλώνει την πραγματική καταγωγή του προϊόντος. Η TSWA καθώς και η Ελληνική και η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το εν λόγω πλαίσιο δεν ασκεί επιρροή για την εφαρμογή της συγκεκριμένης διατάξεως, ακόμη και όταν το επίμαχο στοιχείο συνοδεύεται από πληροφορίες σχετικά με την πραγματική καταγωγή του προϊόντος. Συντάσσομαι με την τελευταία αυτή άποψη για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω.

87. Πρώτον, όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, υπογραμμίζεται, καταρχάς, ότι η διάταξη αυτή ουδόλως αναφέρεται στα στοιχεία που μπορούν να πλαισιώνουν και να συμπληρώνουν, ακόμη και να διορθώνουν, την επίμαχη ονομασία.

88. Εν συνεχεία, η Επιτροπή υποστηρίζει, εσφαλμένως, κατά την άποψή μου, ότι «τόσο η φράση “κάθε άλλη” όσο και η συλλογική αναφορά στην “περιγραφή, την παρουσίαση ή την επισήμανση[η του προϊόντος]” υποδηλώνουν με σαφήνεια ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σύνολό τους όλες οι ενδείξεις σχετικά με την καταγωγή και, συλλήβδην, η περιγραφή, η παρουσίαση και η επισήμανση», με αποτέλεσμα, στη διαφορά της κύριας δίκης, η εκτίμηση να πρέπει να αφορά το σύνολο των αναγραφόμενων στην ετικέτα πληροφοριών.

90 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά την άποψή του, θα πρέπει να κρίνει αν ο όρος «Glen» παραπλανά το ενδιαφερόμενο κοινό μόνο εάν το πλαίσιο δεν διαδραματίζει κανέναν ρόλο. Εάν, αντιθέτως, το πλαίσιο πρέπει να ληφθεί υπόψη, η TSWA δεν μπορεί να θεμελιώσει την αγωγή της στο άρθρο 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, δεδομένου ότι η αγωγή αυτή αποσκοπεί στην πλήρη απαγόρευση της χρήσεως του εν λόγω όρου, ανεξάρτητα από την ενδεχόμενη ύπαρξη των λεγόμενων ενδείξεων «που αποσυνδέουν το προϊόν από συγκεκριμένη περιοχή».

91 Ειδικότερα, κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, «[δ]εν μπορεί να γίνει λόγος για ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη, κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, εάν δεν γίνεται καμία αναφορά σε γεωγραφική ένδειξη ή σε όρο που αντιστοιχεί στην εν λόγω ένδειξη και στη μετάφραση αυτής, και επιπλέον στην ετικέτα του προϊόντος αναγράφεται σαφώς η προέλευση του αλκοολούχου ποτού» (η υπογράμμιση δική μου). Όσον αφορά το πρώτο στοιχείο της προτεινόμενης αυτής απαντήσεως, η Ολλανδική Κυβέρνηση επικαλείται τη σκέψη 60 της αποφάσεως της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484), στην οποία γίνεται λόγος για τη «χρήση σήματος που περιέχει γεωγραφική ένδειξη, ή όρο αντίστοιχο προς τέτοια ένδειξη και τη μετάφρασή της», μνεία η οποία είναι όμως, κατά την άποψή μου, χαρακτηριστική των πραγματικών περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως (βλ., ιδίως, σκέψεις 16 και 38 της αποφάσεως).

89. Συναφώς, επισημαίνεται ότι στην απόδοση στη γερμανική γλώσσα⁹² του εν λόγω άρθρου 16, τα στοιχεία α' και β', τα οποία ξεκινούν με τον όρο «jede [κάθε]» ακολουθούμενο από ενικό αριθμό, είναι αναμφίβολα διατυπωμένα κατά τρόπο διαφορετικό σε σχέση με τα στοιχεία γ' και δ' του ίδιου άρθρου, όπου γίνεται χρήση του όρου «alle [όλες]» ακολουθούμενου από πληθυντικό αριθμό, διατύπωση η οποία ενδέχεται να υποδηλώνει μια ιδέα σφαιρικότητας για τα δύο τελευταία στοιχεία του άρθρου.

90. Εντούτοις, η διαφορά αυτή στη διατύπωση των επιμέρους περιπτώσεων που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο 16 δεν υπάρχει σε άλλες γλωσσικές αποδόσεις, στις οποίες ο όρος που σημαίνει κατ' ουσίαν «κάθε» και χρησιμοποιείται στην αρχή τόσο του στοιχείου γ' όσο και των στοιχείων α', β' και δ' του εν λόγω άρθρου, ουδόλως υποδηλώνει, κατά την άποψή μου, ότι πρέπει να εξετάζονται όλα τα στοιχεία τα οποία αναγράφονται, εν προκειμένω, στην ετικέτα προκειμένου να εκτιμηθεί αν κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης εμπίπτει ειδικώς στην προβλεπόμενη στο στοιχείο γ' απαγόρευση⁹³.

91. Κατά πάγια, όμως, νομολογία, οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ομοίμορφο, λαμβανομένων υπόψη των αποδόσεών τους σε όλες τις γλώσσες της Ένωσης και, σε περίπτωση διαστάσεως μεταξύ των διάφορων γλωσσικών αποδόσεων, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται βάσει της εν γένει οικονομίας και του σκοπού της ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί μέρος⁹⁴, κριτήρια τα οποία με ωθούν να κλίνω υπέρ ερμηνείας αντίθετης προς την προτεινόμενη από την Επιτροπή⁹⁵.

92. Όσον αφορά την έκφραση «ψευδής ή παραπλανητική ένδειξη [...] στην περιγραφή, την παρουσίαση ή την επισήμανση του προϊόντος», δεν αντιλαμβάνομαι επίσης για ποιον λόγο η απαρίθμηση αυτή, στην οποία περιλαμβάνεται άλλωστε ο παρατακτικός σύνδεσμος «ή»⁹⁶ –ο οποίος υποδηλώνει συνήθως εναλλακτική δυνατότητα–, οδηγεί την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι θα πρέπει να διενεργηθεί εκτίμηση, την οποία χαρακτηρίζει «συλλογική», συνιστάμενη σε υποχρέωση συνεκτιμήσεως του συνόλου των πληροφοριών που αφορούν το οικείο προϊόν και συνοδεύουν το επίμαχο σημείο, προκειμένου να καθοριστεί εάν αυτό συνιστά όντως «ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη» κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008⁹⁷.

93. Εξάλλου, ο M. Klotz επικαλείται τη φράση «ικανή να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή του» που χρησιμοποιείται στο τέλος του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο γ'. Διατείνεται ότι, στην περίπτωση που το Δικαστήριο ήθελε κρίνει ότι, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη «[υπαινιγμού]» κατά την έννοια του στοιχείου β' του εν λόγω άρθρου, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η συγκεκριμένη *συνολική αντίληψη* του μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι

92 Γλώσσα της παρούσας διαδικασίας.

93 Διαφορά υπάρχει επίσης στην απόδοση στην ισπανική γλώσσα [ο όρος «todo» ακολουθούμενος από ενικό αριθμό στα στοιχεία α' και β'· ο όρος «cualquier» στα στοιχεία γ' και δ', αλλά χωρίς τον πληθυντικό αριθμό που χρησιμοποιείται στην απόδοση στη γερμανική γλώσσα]. Αντιθέτως, πανομοιότυπος όρος, του οποίου η έννοια παραπέμπει σε μεμονωμένο στοιχείο συνόλου, χρησιμοποιείται, ακολουθούμενος από ενικό αριθμό, τόσο στο στοιχείο γ' όσο και στα στοιχεία α', β' και δ', μεταξύ άλλων, στις αποδόσεις στη δανική («enhver»), στην αγγλική («any»), στη γαλλική («toute»), στην ιταλική («qualsiasi»), στην πορτογαλική («qualquer») και στη σουηδική («varje») γλώσσα.

94 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Ιουλίου 2017, Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587, σκέψη 82), καθώς και της 12ης Οκτωβρίου 2017, Lombard Ingtatlan Lizing (C-404/16, EU:C:2017:759, σκέψη 21).

95 Σχετικά με το κανονιστικό σύστημα στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008 και τους σκοπούς αυτού, βλ. σημεία 95 επ. των παρούσων προτάσεων.

96 Και στην απόδοση στη γερμανική γλώσσα του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο γ'.

97 Φρονώ ότι με την έκφραση αυτή διευκρινίζεται απλώς ότι η ένδειξη για την οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι είναι ψευδής ή παραπλανητική μπορεί να περιέχεται σε οποιοδήποτε από τα τρία μνημονευόμενα μέσα, χωρίς να διευκρινίζεται κατά πόσον η εν λόγω ένδειξη πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με τις λοιπές πληροφορίες που είναι επίσης ενδεχομένως παρούσες στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση.

ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος⁹⁸, αυτό θα ισχύει *κατά μείζονα λόγο* για να εκτιμηθεί η ύπαρξη «ψευδούς ή παραπλανητικής ενδείξεως» κατά την έννοια του εν λόγω στοιχείου γ'. Εντούτοις, εκτιμώ ότι το επιχείρημα αυτό δεν είναι λυσιτελές, λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που προτείνω να δοθεί στο δεύτερο μέρος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος⁹⁹.

94. Προσωπικά, εκτιμώ ότι, εάν ο νομοθέτης της Ένωσης είχε όντως τη βούληση να επιτρέψει τη χρήση ενδείξεως η οποία είναι *αφ' εαυτής* ψευδής ή παραπλανητική, κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού αυτού, λόγω συμπληρωματικών πληροφοριών που πλαισιώνουν την εν λόγω ένδειξη, ένας τέτοιος περιορισμός του πεδίου εφαρμογής της διατάξεως αυτής θα είχε προβλεφθεί ρητώς, ιδίως λαμβανομένων υπόψη των επιδιωκόμενων προστατευτικών σκοπών¹⁰⁰.

95. *Δεύτερον*, όσον αφορά το *πλαίσιο* στο οποίο εντάσσεται το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο γ', συντάσσομαι με την άποψη της Επιτροπής, στο μέτρο που αυτή επισημαίνει ότι η προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή περίπτωση πρέπει να διακρίνεται από τις προβλεπόμενες στα στοιχεία α' και β' του ίδιου άρθρου¹⁰¹ περιπτώσεις, αλλά εκτιμώ, από την πλευρά μου, ότι δεν προκύπτει από την εν γένει οικονομία του εν λόγω στοιχείου γ' ότι επιβάλλεται στην περίπτωση που αυτό αφορά συνολική εξέταση της ετικέτας.

96. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας M. Campos Sánchez-Bordona, σε σχέση με διάταξη του δικαίου της Ένωσης ανάλογη αυτής του άρθρου 16 του κανονισμού 110/2008¹⁰², εκτιμώ ότι το άρθρο αυτό περιλαμβάνει κλιμακωτή απαρίθμηση απαγορευμένων ενεργειών στην οποία το στοιχείο γ' όντως διαφοροποιείται από τις δύο προηγούμενες διατάξεις. Συγκεκριμένα, ενώ το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο α', περιορίζεται στις πράξεις χρήσεως προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως και το στοιχείο β' του άρθρου αυτού στις πράξεις που ενέχουν κατάχρηση, απομίμηση ή υπαινιγμό, το στοιχείο γ' διευρύνει την περίμετρο προστασίας, περιλαμβάνοντας τις «ενδείξεις» (ήτοι, τις πληροφορίες που παρέχονται στον καταναλωτή) οι οποίες απαντούν στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση του οικείου προϊόντος, οι οποίες, έστω και αν δεν υπαινίσσονται *per se* την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, χαρακτηρίζονται «ψευδείς ή παραπλανητικές» σε σχέση με τον σύνδεσμο του προϊόντος με αυτήν¹⁰³.

97. Εντούτοις, κατά την άποψή μου, δεν μπορεί να συναχθεί από τη διαφορά, τόσο στο γράμμα όσο και στο περιεχόμενο, που διαπιστώνεται μεταξύ των στοιχείων α', β' και γ' του εν λόγω άρθρου 16, ότι το στοιχείο γ' θα πρέπει κατ' ανάγκη να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των λοιπών πληροφοριών που αναγράφονται, ιδίως, στην ετικέτα του οικείου προϊόντος προκειμένου να εκτιμηθεί αν η επίμαχη ονομασία συνιστά «ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη» κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως. Αντιθέτως, φρονώ ότι η εκτίμηση αυτή πρέπει να επικεντρώνεται στην ίδια την επίμαχη ένδειξη, θεωρούμενη μεμονωμένα, χωρίς οι πληροφορίες που μνημονεύονται πλησίον αυτής να μπορούν να θέσουν εν αμφιβόλω έναν τέτοιο χαρακτηρισμό, καθόσον, σε διαφορετική περίπτωση, το στοιχείο γ' θα κινδυνεύει να χάσει την πρακτική αποτελεσματικότητά του, ενώ φρονώ ότι το στοιχείο αυτό θα πρέπει μάλλον να εφαρμόζεται με ευρύτητα, όπως θα εκθέσω εν συνεχεία.

98 Η Γαλλική Κυβέρνηση εκτιμά επίσης ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν η επίμαχη ένδειξη είναι «ικανή να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή του [προϊόντος]» κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο γ', η οικεία αντίληψη πρέπει να είναι αυτή του «μέσου καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος», όπως έκρινε το Δικαστήριο σε σχέση με το στοιχείο β' του ίδιου άρθρου (βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Viiniverla, C-75/15, EU:C:2016:35, σκέψη 28). Επισημαίνεται, εντούτοις, ότι το αιτούν δικαστήριο δεν υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα ως προς το ζήτημα αυτό στην υπό κρίση υπόθεση.

99 Απάντηση σύμφωνα με την οποία δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη στοιχεία του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το επίμαχο σημείο προκειμένου να καθοριστεί εάν υφίσταται «[υπαινιγμός]» κατά την έννοια του εν λόγω στοιχείου β' (βλ. σημεία 69 επ. των παρούσων προτάσεων).

100 Σχετικά με τους σκοπούς των επίμαχων κανόνων, βλ. σημεία 98 επ. των παρούσων προτάσεων.

101 Κατά την Επιτροπή, «[η] τρίτη περίπτωση προστασίας, η οποία προβλέπεται στο στοιχείο γ', διαφέρει από τις δύο πρώτες στο μέτρο που ο επίμαχος όρος δεν δημιουργεί αυτομάτως στον καταναλωτή συνειρμό σχετικό με την καταχωρισμένη γεωγραφική ένδειξη».

102 Συγκεκριμένα, το άρθρο 118γ, παράγραφος 2, του κανονισμού 1234/2007 (βλ. επίσης υποσημειώσεις 32 και 33 των παρούσων προτάσεων).

103 Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:581, σημεία 46 και 104).

98. *Τρίτον*, συνεκτίμηση των σκοπών που επιδιώκονται με τον κανονισμό 110/2008 εν γένει, και με τις αναλυθείσες διατάξεις ειδικότερα ενισχύει, κατά την άποψή μου, την ερμηνεία που προτείνω να δοθεί στην επίμαχη διάταξη.

99. Όπως προεξετέθη¹⁰⁴, φρονώ ότι σκοπός των διατάξεων του κανονισμού 110/2008, και συγκεκριμένα αυτών του άρθρου 16 αυτού, είναι η προστασία των καταχωρισμένων στο παράρτημα ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού γεωγραφικών ενδείξεων, προς όφελος τόσο των καταναλωτών, οι οποίοι δεν πρέπει να παραπλανώνται από ακατάλληλες ενδείξεις, όσο και των επιχειρηματιών οι οποίοι επιβαρύνονται με υψηλότερο κόστος προκειμένου να εγγυηθούν την ποιότητα των προϊόντων που δικαιούνται να φέρουν τις εν λόγω ενδείξεις και οι οποίοι πρέπει να προστατεύονται κατά πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού.

100. Όσον αφορά ειδικότερα το εν λόγω άρθρο 16, στοιχείο γ', εκτιμώ ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να αναγνωρισθεί σε αυτό αρκετά ευρύ πεδίο εφαρμογής, ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα επιτεύξεως των προμνησθέντων σκοπών. Ειδικότερα, όπως και η Γαλλική Κυβέρνηση, εκτιμώ ότι η έκφραση «κάθε άλλη [...] ένδειξη», που χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή, μπορεί να περιλαμβάνει κάθε είδος ενδείξεως ή σημείου, και ειδικότερα κείμενο, εικόνα ή περιέκτη, ικανό να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά του προϊόντος. Επιπλέον, ο ευέλικτος προσδιορισμός της θέσεως που προβλέπεται στο εν λόγω στοιχείο γ'¹⁰⁵ παρέχει, κατά την άποψή μου, τη δυνατότητα να θεωρηθεί ότι οποιοδήποτε στοιχείο ενός από τα τρία μνημονευόμενα μέσα, εν προκειμένω μνεία επί της ετικέτας του οικείου ποτού, είναι αφ' εαυτού «ικαν[ό] να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή» κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως. Επομένως, το περιεχόμενο της υπόλοιπης επισημάνσεως του επίμαχου προϊόντος δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να αντισταθμίσει τον ενδεχόμενο ψευδή ή παραπλανητικό χαρακτήρα της βαλλόμενης ενδείξεως, ακόμη και όταν αυτή συνοδεύεται από πληροφορία σχετικά με την πραγματική καταγωγή του προϊόντος.

101. Με άλλα λόγια, όπως υπογραμμίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, η υλοποίηση των εν λόγω σκοπών θα διακυβευόταν εάν η προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων μπορούσε να περιοριστεί από το γεγονός ότι, πλησίον ενδείξεως αφ' εαυτής ψευδούς ή παραπλανητικής, κατά την έννοια του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, υπάρχουν συμπληρωματικές πληροφορίες, καθόσον η αποδοχή μιας τέτοιας ερμηνείας θα ισοδυναμούσε με την αποδοχή της χρήσεως μιας τέτοιας ενδείξεως εφόσον συνοδεύεται από ακριβείς πληροφορίες οι οποίες θα αντισταθμίζαν, τρόπον τινά, τον παραπλανητικό της χαρακτήρα.

104 Βλ. σημεία 36 επ. των παρουσών προτάσεων.

105 Ήτοι, «κάθε άλλη ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη [...] στην περιγραφή, την παρουσίαση ή την επισήμανση του προϊόντος».

102. Τέλος, όσον αφορά την εφαρμογή εν προκειμένω της νομολογίας που αφορά την οδηγία 2000/13/ΕΚ¹⁰⁶, η οποία καταργήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 1169/2011¹⁰⁷, την οποία μου φαίνεται ότι προτείνει η Επιτροπή¹⁰⁸, αμφιβάλλω κατά πόσον μια τέτοια εφαρμογή είναι όντως σκόπιμη για να απαντηθεί το τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

103. Συγκεκριμένα, ο σκοπός του κανονισμού 110/2008, του οποίου η ερμηνεία ζητείται εν προκειμένω, διαφέρει από εκείνον της οδηγίας 2000/13, καθόσον η οδηγία αυτή ρυθμίζει με γενικό και οριζόντιο τρόπο¹⁰⁹ «την επισήμανση των τροφίμων [...], καθώς επίσης και ορισμένα ζητήματα σχετικά με την παρουσίαση και τη διαφήμισή τους»¹¹⁰, ενώ ο κανονισμός 110/2008, ο οποίος εκδόθηκε μεταγενέστερα, ρυθμίζει με ειδικό και κάθετο τρόπο «τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών»¹¹¹. Εξ αυτού προκύπτουν διαφορές όσον αφορά τόσο τους σκοπούς όσο και την έκταση της προστασίας που παρέχουν οι δύο αυτές νομικές πράξεις, διαφορές οι οποίες πρέπει, κατά την άποψή μου, να ληφθούν υπόψη, παρά το γεγονός ότι η αναφορά γεωγραφικών ονομασιών στην επισήμανση τέτοιων ποτών μπορεί, ενίοτε, να εμπίπτει ταυτόχρονα σε αμφότερα τα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής τους¹¹².

104. Ειδικότερα, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, της οδηγίας 2000/13, το οποίο αφορά η παρατιθέμενη στις παρατηρήσεις της Επιτροπής νομολογία, εκτιμώ ότι το περιεχόμενο της εν λόγω διατάξεως, η οποία αφορά τις «[θ]εμιτές πρακτικές σχετικά με τις πληροφορίες»¹¹³, δεν είναι πραγματικά ισοδύναμο, έστω από άποψη ουσίας, με εκείνο του άρθρου 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008, άρθρο το οποίο αφορά την «[π]ροστασία των γεωγραφικών ενδείξεων»¹¹⁴, και στο οποίο αναφέρεται το τρίτο προδικαστικό ερώτημα στην υπό κρίση υπόθεση.

106 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ 2000, L 109, σ. 29).

107 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ 2011, L 304, σ. 18).

108 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η άποψή της, περί συνολικής εξετάσεως της ετικέτας, «συνάδει με τη νομολογία περί της ερμηνείας του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1169/20[1]1, στην οποία λαμβάνεται επίσης υπόψη η συνολική εντύπωση», παραθέτοντας τις αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, ΕΥ:C:2009:530, σκέψεις 58 επ.), καθώς και της 4ης Ιουνίου 2015, Teekanne (C-195/14, ΕΥ:C:2015:361, σκέψεις 36 έως 42). Τα παρατιθέμενα αποσπάσματα αφορούν, συγκεκριμένα, την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, της οδηγίας 2000/13, το οποίο προβλέπει ότι η επισήμανση και οι τρόποι με τους οποίους πραγματοποιείται δεν πρέπει να είναι φύσεως τέτοιας ώστε να οδηγούν σε πλάνη τον αγοραστή, ιδίως ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και ιδίως τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως αυτού, διάταξη η οποία είναι κατ' ουσίαν αντίστοιχη της προμνησθείσας διατάξεως του άρθρου 7 του κανονισμού 1169/2011.

109 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 της οδηγίας 2000/13, αντικείμενο αυτής είναι «η θέσπιση των κοινοτικών κανόνων, γενικού και οριζοντίου χαρακτήρα που θα εφαρμόζονται στο σύνολο των τροφίμων που διατίθενται στο εμπόριο», ενώ «οι κανόνες ειδικού και καθέτου χαρακτήρα που θα αφορούν μόνο μερικά καθορισμένα τρόφιμα, πρέπει να θεσπισθούν στο πλαίσιο των διατάξεων που διέπουν τα προϊόντα αυτά».

110 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/13.

111 Στην αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού 110/2008 υπογραμμίζεται η διαφορά αυτή με την οδηγία 2000/13, έστω και αν ορισμένες διατάξεις του εν λόγω κανονισμού (ιδίως άρθρο 8, άρθρο 9, παράγραφος 9, και άρθρο 11, παράγραφος 4) παραπέμπουν σε αυτήν.

112 Βλ., επίσης, σχετικά με τις διαφορές μεταξύ της οδηγίας 2000/13 και του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ 1992, L 208, σ. 1), απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, ΕΥ:C:2009:530, σκέψη 58), και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Severi (C-446/07, ΕΥ:C:2009:289, σημεία 47 έως 49).

113 Όπως προκύπτει από τον τίτλο του άρθρου 7 του κανονισμού 1169/2011, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 2 της οδηγίας 2000/13 (βλ. υποσημείωση 108 των παρουσών προτάσεων).

114 Όπως προκύπτει από τον τίτλο του άρθρου 16.

105. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, στη νομολογία αυτή, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, βεβαίως, υπέρ μιας εξετάσεως της επίμαχης καταστάσεως περιλαμβάνουσας το σύνολο των πληροφοριών που αναγράφονται στην επισήμανση του οικείου προϊόντος¹¹⁵, ακόμη και ορισμένα εξωτερικά πραγματικά στοιχεία¹¹⁶, προκειμένου να αξιολογήσει αν ονομασία είναι ικανή να παραπλανήσει τους καταναλωτές¹¹⁷, αλλά το έπραξε μόνο σε σχέση με μνείες που δεν είχαν καταχωριστεί ως ονομασία προελεύσεως ή γεωγραφική ένδειξη προστατευόμενη στο επίπεδο της Ένωσης¹¹⁸, περίπτωση η οποία δεν αντιστοιχεί στις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, στην οποία εξετάζεται τέτοιας φύσεως προστασία. Επομένως, εκτιμώ ότι δεν είναι σκόπιμο να εφαρμοστεί κατ' αναλογία, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η συλλογιστική της εν λόγω νομολογίας.

106. Ως εκ τούτου, προτείνω να δοθεί στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς της διαπιστώσεως της υπάρξεως «ψευδούς ή παραπλανητικής ενδείξεως» η οποία απαγορεύεται από την εν λόγω διάταξη, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωματικές πληροφορίες οι οποίες αναγράφονται πλησίον του επίμαχου σημείου στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση του οικείου προϊόντος, ιδίως σχετικά με την πραγματική καταγωγή αυτού.

107. Όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των προμνησθεισών αρχών της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου¹¹⁹, επισημαίνεται απλώς ότι, εάν το Δικαστήριο υιοθετήσει την ανωτέρω προτεινόμενη ερμηνεία, αμφιβάλλω εάν πρέπει να εφαρμοστεί η εν λόγω απαγόρευση σε περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, δεδομένου ότι ο επίμαχος όρος «Glen» δεν παρουσιάζει επαρκώς άμεσο και στενό δεσμό με την επίμαχη προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, «Scotch Whisky», ούτε καν με τη χώρα με την οποία αυτή συνδέεται, ήτοι το «Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία)», ώστε να θεωρηθεί ότι ο όρος αυτός συνιστά «ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη [...] ικανή να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή»¹²⁰.

108. Επικουρικώς, στην περίπτωση που το Δικαστήριο ήθελε ερμηνεύσει το εν λόγω στοιχείο γ' υπό την έννοια ότι πρέπει να διενεργηθεί εξέταση περιλαμβάνουσα το σύνολο των πληροφοριών που πλαισιώνουν το επίμαχο σημείο, εκτιμώ ότι η εξέταση αυτή θα πρέπει λογικά να οδηγήσει, κατά μείζονα λόγο, στο ίδιο συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, εάν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, εν προκειμένω, όλα τα στοιχεία που αναγράφονται στην ετικέτα, τα οποία μνημονεύουν ρητώς την ακριβή καταγωγή του επίμαχου προϊόντος, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι η χρήση του όρου «Glen» εμπίπτει στην προβλεπόμενη στην εν λόγω διάταξη απαγόρευση¹²¹.

115 Στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, σκέψεις 37 έως 44), το Δικαστήριο έκρινε ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να προβεί σε ολοκληρωμένη εξέταση των διαφόρων στοιχείων που συνθέτουν την επισήμανση, ιδίως δε του καταλόγου των συστατικών που αναγράφεται στη συσκευασία.

116 Στην απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, σκέψεις 62 και 63), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τη διάρκεια της χρήσεως της ονομασίας, αλλά όχι την ενδεχόμενη καλή πίστη του κατασκευαστή ή του εμπόρου λιανικής.

117 Υπενθυμιζόμενου ότι το άρθρο 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008 αφορά, από την πλευρά του, την περίπτωση «ενδείξεως [...] ικανής να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις όσον αφορά την καταγωγή του [προϊόντος]».

118 Βλ. αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, σκέψεις 59 και 63), καθώς και της 4ης Ιουνίου 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, σκέψεις 27 έως 29).

119 Βλ., ιδίως σημείο 66 των παρουσών προτάσεων.

120 Βλ. επίσης υποσημείωση 75 των παρουσών προτάσεων.

121 Ορθώς η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η ετικέτα, αντί να ενισχύει το αόριστο αποτέλεσμα που προκαλεί η ονομασία «Glen», περιλαμβάνει, αντιθέτως, σειρά πληροφοριών, με χαρακτηριστές διαστάσεων που τους καθιστούν επαρκώς ευανάγνωστους, οι οποίες καθιστούν αδύνατον να μπορεί ένας καταναλωτής να θεωρήσει ότι το προϊόν είναι σκωτσέζικο. Συγκεκριμένα, όχι μόνο η λέξη «Glen» χρησιμοποιείται από κοινού με το τοπωνύμιο «Buchenbach», προδήλως γερμανικής συνηχίσεως, αλλά διευκρινίζεται επιπλέον ότι πρόκειται για ούισκι «Σουηβίας», για «γερμανικό προϊόν», το οποίο παρασκευάζεται από το αποστακτήριο Waldhorn στο Berglen, πληροφορίες οι οποίες συνοδεύονται από το στυλιζαρισμένο σχέδιο κυνηγετικού κέρατος («Waldhorn» στα γερμανικά) το οποίο, εν αντιθέσει προς την γκάιντα, δεν είναι χαρακτηριστικό της Σκωτίας.

V. Πρόταση

109. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Landgericht Hamburg (πρωτοδικείο Αμβούργου, Γερμανία) ως εξής:

- 1) Το άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 110/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1576/89 του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι η «έμμεση [...] χρήση» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, η οποία απαγορεύεται από τη διάταξη αυτή, απαιτεί να είναι η επίμαχη ονομασία πανομοιότυπη ή φωνητικώς ή/και οπτικώς παρόμοια με την οικεία ένδειξη. Επομένως, δεν αρκεί να είναι η ονομασία αυτή ικανή να δημιουργήσει στον ενδιαφερόμενο καταναλωτή έναν οποιονδήποτε συνειρμό σχετικό με την ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή.
- 2) Το άρθρο 16, στοιχείο β', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι ο «[υπαινιγμός]» καταχωρισμένης γεωγραφικής ενδείξεως, ο οποίος απαγορεύεται από την εν λόγω διάταξη, δεν απαιτεί να εμφανίζει κατ' ανάγκη η επίμαχη ονομασία φωνητική και οπτική ομοιότητα με την οικεία ένδειξη, αλλά ότι δεν αρκεί, εντούτοις, να είναι η εν λόγω ονομασία ικανή να δημιουργήσει, στον ενδιαφερόμενο καταναλωτή, οποιουδήποτε είδους συνειρμό σχετικό με την προστατευόμενη ένδειξη ή με την οικεία γεωγραφική περιοχή. Ελλείψει τέτοιας ομοιότητας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εννοιολογική συνάφεια η οποία υφίσταται, ενδεχομένως, μεταξύ της οικείας ενδείξεως και της βαλλόμενης ονομασίας, εφόσον η εν λόγω συνάφεια είναι ικανή να οδηγήσει τον καταναλωτή να ανακαλέσει στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το προϊόν που φέρει νομίμως την εν λόγω ένδειξη.

Για τους σκοπούς της διαπιστώσεως της υπάρξεως «[υπαινιγμού]» ο οποίος απαγορεύεται βάσει του εν λόγω άρθρου 16, στοιχείο β', δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωματικές πληροφορίες οι οποίες αναγράφονται πλησίον του επίμαχου σημείου στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση του οικείου προϊόντος, ιδίως σχετικά με την πραγματική καταγωγή αυτού.

- 3) Το άρθρο 16, στοιχείο γ', του κανονισμού 110/2008 έχει την έννοια ότι, για τους σκοπούς της διαπιστώσεως της υπάρξεως «ψευδούς ή παραπλανητικής ενδείξεως» η οποία απαγορεύεται από την εν λόγω διάταξη, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωματικές πληροφορίες οι οποίες αναγράφονται πλησίον του επίμαχου σημείου στην περιγραφή, στην παρουσίαση ή στην επισήμανση του οικείου προϊόντος, ιδίως σχετικά με την πραγματική καταγωγή αυτού.